

Izvještavanje hrvatskih portala o poljskom Zakonu o pobačaju

Trandler, Danijel

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:553629>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Danijel Trandler

**Izvještavanje hrvatskih portala
o poljskom Zakonu o pobačaju**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2021

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA KOMUNIKOLOGIJU

Danijel Trandler

Izvještavanje hrvatskih portala o poljskom Zakonu o pobačaju

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Danijel Labaš

Sumentorica: dr. sc. Ana Volarić-Mršić

Zagreb, 2021

Sažetak

U diplomskome radu istražuje se princip izvještavanja četiri hrvatska portala o poljskom Zakonu o pobačaju. U prvom dijelu rada teorijski se obrađuju teme o temeljnim ljudskim pravima, medicinskim, bioetičkim i filozofskim pogledima na početak života, te o etičkoj i deontološkoj odgovornosti novinara prilikom informiranja javnosti. Jednak naglasak stavljen je na sve teorijske cjeline diplomskog rada. U drugom dijelu rada tumače se i prikazuju rezultati istraživanja o načinu medijske evaluacije hrvatskih portala prilikom izvještavanja o poljskom Zakonu o pobačaju. U zadnjem dijelu zaključuje se kako četiri hrvatska portala nisu cjelovito, kritički i dubinski obradili temu o usvajanju Zakona o zabrani eugeničkog pobačaja u Poljskoj posebice zbog globalne važnosti koju predstavlja ovakva odluka.

Ključne riječi: Poljski Ustavni sud, eugenički pobačaj, pravo na život, pravo na pobačaj

Summary

This master thesis presents research of reporting principles by four Croatian web portals on the Polish Abortion Act. The first part of the paper deals theoretically with the topics of fundamental human rights, medical, bioethical and philosophical view on life, and the ethical and deontological responsibility of journalists in informing the public. Equal emphasis is placed on all theoretical units of the thesis. The second part of the paper interprets and presents the results of research on the method of media evaluation of Croatian portals when reporting on the Polish Abortion Act. The last part concludes that four Croatian portals have not fully, critically and in-depth covered the topic of the adoption of the Law on the prohibition of eugenic abortion in Poland, especially due to the global importance of such a decision.

Keywords: Polish Constitutional Court, eugenic abortion, right to life, right to abortion.

Sadržaj

Uvod.....	1
1. Temeljna ljudska prava – Dokumenti i konvencije.....	2
2. Eugenika i eugenički pobačaj.....	6
3. Početak ljudskog života – Priznanje statusa osobe	8
4. Bioetički aspekti pobačaja.....	12
5. Poljski zakon o pobačaju.....	17
6. Medijska deontologija i etika	20
7. Metodologija istraživanja	23
7. 1. Cilj istraživanja.....	23
7.2. Svrha istraživanja	23
7.3. Hipoteze.....	24
7. 4. Metoda istraživanja.....	24
7.5. Utvrđivanje uzorka analize	25
8. Rezultati istraživanja	25
8.1. Broj objavljenih novinarskih priloga.....	25
8.2. Vrijeme objavljivanja novinarskih priloga	26
8.3. Duljina novinarskih priloga	27
8.4. Vrste novinarskih priloga	28
8.5. Broj fotografija/vizualnih sadržaja	29
8.6. Sadržaj fotografija/vizualnih sadržaja	30
8.7. Funkcija naslova.....	31
8.8. Ton novinarskog priloga.....	32
8.9. Teritorijalna orijentacija	33
8.10. Teme novinarskih priloga.....	34
8.11. Jasna izraženost važnosti odluke poljskog Ustavnog suda.....	35
8.12. Analiza predmeta prije donošenja odluke	36

8.13. Dubina obrade teme	37
8.14. Izraženost kritičkog odnosa	39
8.15. Broj novinarskih priloga o stavovima pro choice i pro life inicijativa	41
8.16. Broj izvora informacija u novinarskom prilogu	42
8.17. Autor teksta.....	44
8.18. Broj objavljenih novinarskih priloga sa znanstvenom literaturom.....	44
9. Analiza rezultata – potvrđivanje ili opovrgavanje hipoteze	46
Zaključak.....	49
Literatura	52
Dodaci	55

Uvod

Za jasno razumijevanje eugeničkog pobačaja i poljskog Zakona koji ga ne dopušta, potrebno je iznijeti argumente iz više suprotstavljenih strana. U središtu pitanja o slobodi pobačaja stoji moralna dioba i polarizacija između temeljnih ljudskih prava. Odnosno, u kojem trenutku započinje život, u kojem trenutku prava embrija ili fetusa prevladaju nad pravima majke i može li osoba odlučiti o tuđoj vrijednosti života. Jasno je kako se u međunarodnim dokumentima brani svačije pravo na život, ali početak života nije jasno definiran već o tome pojedinačno može odlučiti svaka europska država. S druge strane, Konvencija o ljudskim pravima u SAD-u brani pravo na život od trenutka začeća, ali su legalizirani pobačaji na zahtjev.

Za većinu konzervativnih i *pro life* skupina život počinje prilikom začeća jer oplodena jajna stanica sadrži četrdeset i šest kromosoma u DNK strukturi koji se razlikuju od strukture spojenih muških i ženskih reproduktivnih stanica. Život od tog trenutka mora biti zaštićen sve do rođenja bez obzira hoće li prenatalni testovi pokazati prisutan ili mogući nedostatak tijekom razvoja. Također, kako se ističe, nemoralnost abortusa vide u filozofskom i bioetičkom objašnjenju da se esencija čovjeka nalazi u njegovoj neponovljivosti, entitetu čije su karakteristike određene od trenutka začeća.

S druge strane osnovni stav liberalnih i *pro choice* skupina usredotočen je na uvjerenje da se pravima fetusa ne bi smjelo posvetiti više pažnje od reproduktivnih prava majke. U reproduktivna prava spadaju: pristup spolnom odgoju, pravo na siguran i legalan pobačaj, pristup kontracepcijskim sredstvima i moć upravljanja vlastitim tijelom. Država se uopće ne bi trebala miješati u odluku žene da pobaci jer je to, kako smatraju, privatna stvar između žene i liječnika. Također, prava fetusa nisu zaštićena međunarodnim dokumentima sve dok se dijete ne rodi, jer fetus ne posjeduje status osobe.

Zbog svega navedenoga rasprava se oko ovog pitanja vodi već desetljećima upravo zato što ne postoji univerzalni zakon kojim bi se zadovoljile obje strane. Mediji u ovom slučaju imaju dužnost obavještavati javnost na objektivan, cjelovit i sveobuhvatan način. Novinari bi trebali svoja osobna moralna načela i politička opredjeljenja staviti po strani jer to može narušiti vjerodostojnost same informacije. Danas se sve manje osuđuje namjerno izostavljanje istine u svrhu promicanja određenih političkih i svjetonazorskih pravaca. Slijedom navedenog, možemo se pitati ima li smisla uspostavljati etičke i deontološke standarde kada se oni neometano i vrlo uspješno krše? Drugi dio rada bavi se istraživanjem upravo tog pitanja u kontekstu izvještavanja

o zabrani eugeničkog pobačaja u Poljskoj. Prikazani su rezultati istraživačkog rada kojim se dobiva jasan uvid jesu li četiri hrvatska portala ovoj temi pristupili na kritičan, mjerodavan i profesionalan način.

1. Temeljna ljudska prava – Dokumenti i konvencije

Opća deklaracija o ljudskim pravima izričito postavlja odrednicu da svatko ima pravo na život, ali isto tako, druge međunarodne i nacionalne deklaracije odbacuju tvrdnju da ljudska prava moraju biti važeća prije rođenja osobe ili od trenutka kada je pojedinac začet. Iz navedene perspektive postavlja se pitanje; ugrožavaju li se time reproduktivna prava žena, kao i njihova ostala prava, u državama gdje su na snazi strogi zakoni o pobačaju? Znači li to da zakon ženi određuje kako mora postupiti u rizičnoj ili neželjenoj trudnoći? Odnosno, mora li žena riskirati vlastito zdravlje i život kako bi rodila, odnosno spasila, vlastito dijete (Brusie, Copelon, deVore, Zampas, 2005).

Na *Međunarodnoj konferenciji o stanovništvu i razvoju* održanoj 1994. godine u Nairobiju gore navedeni problem pokušao se riješiti vrstom akcijskog plana predloženog od strane vatikanskog izaslanstva. U deklaraciju koja bi imala globalno značenje željeli su integrirati načelo s kojim se fetusu u svakom stadiju razvoja priznaju ljudska prava. Odbor žena sastavljen od sudionika nevladinih organizacija iz cijelog svijeta takav prijedlog nije prihvatio. Suprotno tome, Odbor je naglasio kako je važnije međunarodno priznati da žena ima veće pravo na život i kako im se ne bi smjelo uskraćivati pravo na siguran i legalan pobačaj. Objašnjenje takvog prijedloga pronalaze također u *Općoj deklaraciji o ljudskim pravima*, te je kao takav prihvaćen gotovo jednoglasnom odlukom. Prihvaćanjem takve odluke došlo je i do podrške kada se govorilo o ravnopravnosti spolova, o reproduktivnim pravima i kampanji za osnaživanje žena (Brusie i sur., 2005).

Stoga, najsnažniji argument za legalan i siguran pobačaj jesu međunarodno priznata prava žena koja prevladavaju nad pravima nerođene osobe.

Međutim, tijekom glasanja o prihvaćanju *Opće deklaracije o ljudskim pravima* pokušala se izglasati izmjena 3. članka u kojem piše kako *svatko ima pravo na život*. Ponuđeno je nekoliko prijedloga s jasnim definicijama koje štite pravo na život nerođenih osoba. Kao prvi primjer izmjene ponuđena je nadopuna 3. članka koja glasi: „*Svatko ima pravo na život. To pravo uključuje pravo na život od trenutka začeća.*“ Drugi prijedlog izmjene glasio je: „*Svaki*

čovjek ima pravo na život i tjelesni integritet od trenutka začeća, bez obzira na njegovo fizičko ili mentalno stanje.“ Treći prijedlog napominje kako: „*Nerođena djeca, neizlječivi, imbecili, duševni i mentalni bolesnici imaju pravo na život.*“ Prijedlozi izmjene nisu usvojeni. U obrazloženju takve odluke tvrdi se da takav prijedlog nije mogao biti usvojen zato što nije u skladu s određenim „naprednim zakonodavstvom (Alston, 1990).

Također, važno je spomenuti kako je 1981. uspostavljena međunarodna *Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena*. Ovom se Konvencijom potvrđuju reproduktivna prava žena, točnije pravo da žena slobodno odlučuje o planiranju obitelji, a država je odgovorna osigurati im pristup informacijama, obrazovanju i sredstvima koja će im omogućiti da se njima koriste. Naime, borci za pravo na slobodan pobačaj u SAD-u često se pozivaju na 13. amandman američkog Ustava kojim se zabranjuje ropstvo, ali i na 14. amandman koji jamči pravo na jednaku pravnu zaštitu u pogledu, zašto bi žene riskirale svoj život, posao i karijeru samo zato što su imale seksualne odnose s muškarcima koje taj rizik ne zahvaća (Simeunović-Patić, 2007).

Kada usporedimo *Opću deklaraciju o ljudskim pravima* sa *Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* primjećujemo da se u oba dokumenta ističe kako je pravo svakoga na život zaštićeno zakonom. Nesporazum i nedostatak konsenzusa nastaje zbog činjenice da riječ, *svatko*, nije precizno definirana. Kada opet napravimo usporedbu, ali ovaj put sa *Američkom konvencijom o ljudskim pravima* zamijetit ćemo da Američka konvencija navodi da svaka osoba ima pravo na život od trenutka začeća. Tako definirana Konvencija prihvaćena je u 24 od 35 država članica Organizacije američkih država koje su je ratificirale (Simeunović-Patić, 2007).

Dakle, *Europska konvencija* i *Opća deklaracija o ljudskim pravima* ne zauzimaju jasan stav po pitanju zaštite prava nerođenih osoba, odnosno nije izjašnjeno na koga se ovi dokumenti odnose kada spominju riječ *svatko*.

Primjer takvog stava pronalazimo u slučaju „*R. H. against Norway, Appl. no. 17004/90*“, gdje Europski sud u svojoj odluci ističe:

„*U osjetljivom području pobačaja države moraju zadržati određeni stupanj neovisnosti u donošenju odluka, ali ne smije se isključiti mogućnost da se fetusu prizna određena zaštita iz Čl. 2 unatoč činjenici da države članice imaju vrlo različite poglede na opseg zaštite prava na život*“ (ECHR, 1992: 8).

Shodno tome, u drugoj odluci Europski sud nudi objašnjenje kako pitanje o početku ljudskog života ovisi pojedinačno o državama članica čime se daje do znanja da u Europi i svijetu ne postoji jedinstveni pravni i znanstveni konsenzus (Simeunović-Patić, 2007).

Nadalje, u međunarodnoj *Konvenciji o pravima djeteta* koju je ratificiralo 197 država, uključujući i sve države članice Europske unije, stoji konstatacija: „Imajući na umu da su, kako je naznačeno u *Deklaraciji o pravima djeteta*, “djetetu, zbog njegove tjelesne i mentalne nezrelosti, potrebni posebna zaštita i skrb, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu prije i nakon rođenja” (KOPD, 1989: 4).

Međutim, kako se *Konvencija o pravima djeteta* veže uz *Deklaraciju o ljudskim pravima* Poljska je u svojem nacrtu *Deklaracije* dodatno htjela zaštititi prava čovjeka zamijenivši riječ *svatko* sa tvrdnjom da svako ljudsko biće, od trenutka začeća, posjeduje pravo na život (Alston, 1990).

Drugim riječima, prijedlog Poljske oporbe da se život djeteta dodatno zaštititi nije prihvaćen od međunarodnih i europskih organizacija. Dodatne zaštite i mjere s naglaskom na povećanje pravne zaštite prije i nakon rođenja nisu u skladu s već spomenutim naprednim zakonodavstvom. Samim time, *Konvencija o pravima djeteta* zakonski ne uvjetuje zaštitu osobe od trenutka začeća. S druge strane, ista navedena *Konvencija* prepoznaje da dijete treba imati odgovarajuću zaštitu prije i nakon rođenja, ali da njegovo pravo na život samo po sebi nije priznato zato što mu prije rođenja nije priznat status osobe. Po tom pitanju, majke imaju više prava zato što su jasno zaštićene međunarodnim dokumentima i nacionalnim zakonima, a pitanje abortusa temelji se velikim dijelom na ravnoteži sukobljenih prava i interesa u pojedinačnim državama (Alston, 1990).

U ovom slučaju moramo se također nadovezati i na *Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom* u kojoj Članak 1. *Konvencije*:

„Promiče, štiti i osigurava puno i ravnopravno uživanje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda svih osoba s invaliditetom i promicanje poštivanja njihovog urođenog dostojanstva. Osobe s invaliditetom su one osobe koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja, koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu sprečavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na ravnopravnoj osnovi s drugima“ (KOPSS, 2006).

Navedeno urođeno dostojanstvo ontologija opisuje kao najuzvišenija vrijednost i neotuđiva vlastitost ljudske osobe, te kako vrijednost osobe proizlazi iz njezina bitka čime se zahvaća cjelovitost ljudske osobe od trenutka začeća (Puljić, Vuletić, 2018).

Dakle, ako razvoj ljudske osobe počinje začetom time mu se izravno može pripisati i dostojanstvo koje se mora poštivati i prije rođenja. Međutim, takva konstatacija nije zakonski utvrđena već dostojanstvo čovjeka vrlo često ovisi o prosudbama i autonomnim izborima pojedinaca. Time možemo zaključiti kako dostojanstvo ne može pripadati svim ljudima, ni svim ljudima na jednak način. Ovdje se odnosimo na ljude koji su izravno vezani uz *Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom*, a čije se dostojanstvo ispituje u određenim medicinsko-etičkim dilemama. Procjena se nerijetko vrši po kriteriju vrijednosti življenja, odnosno opravdanja abortusa u slučajevima kada je dokazana ili postoji mogućnost od bolesti koja bi narušila kvalitetu življenja osobe. Takve osobe smatraju se „nedostojanstvenim življenja“ ili „nedostojnim postojanja“ (Puljić i sur., 2018).

Naznačenom argumentacijom ne pokušavaju se kritizirati reproduktivna prava žena već se upozorava na to da liječnici pomoću genetskih testova mogu pretpostaviti kvalitetu života na temelju čega se odlučuje o tome hoće li ili neće osoba biti rođena. Jednostavnije rečeno, govorimo o postupku kojim se prihvaća jedna vrsta ljudi, dok se druga vrsta ljudi odbacuje (Davis, J. L, 2006).

Shodno navedenom, *Konvencija* u članku 25. također ističe kako:

„*Države stranke priznaju pravo osobama s invaliditetom na uživanje najviših ostvarivih zdravstvenih standarda bez diskriminacije na osnovi invaliditeta*“ i kako je potrebno „*osigurati osobama s invaliditetom isti opseg, kvalitetu i standard besplatnih ili obzirom na cijenu dostupnih zdravstvenih usluga i programa koji se pružaju drugim osobama, uključujući područje spolnog i reproduktivnog zdravlja i zdravstvene programe kojima je obuhvaćeno cijelo stanovništvo*“ (KOPSS, 2006).

U ovom slučaju u pripremnim radovima (travaux préparatoires) vezanim uz ovaj članak izričito je dogovoreno sa širokim konsenzusom među državnim izaslanstvima da se pružanjem programa seksualnog i reproduktivnog zdravlja ne stvaraju nikakva prava na pobačaj i ne mogu se protumačiti kao podrška, odobravanje ili promicanje pobačaja (Joseph, 2009).

Povezujući se na takav argument, Sveta Stolica iznijela je kritiku na to da: „*U nekim zemljama usluge reproduktivnog zdravlja uključuju pobačaj, čime se negira prirodno pravo svakog čovjek koje je potvrđeno člankom 10. Konvencije. Tragično je da se u državama, gdje je fetalna mana preduvjet za abortus, ista Konvencija stvorena za zaštitu osoba s invaliditetom može iskoristiti za uskraćivanje temeljnog prava na život invalidnih osoba*“ (Joseph, 2009: 152).

Uistinu, svako tumačenje koje bi dovelo do tako očite unutarnje nedosljednosti između članka 10. i članka 25. *Konvencije* ne može biti prihvatljivo. Dijete s invaliditetom ima isto pravo na život i isto pravo na uživanje najvišeg mogućeg zdravstvenog standarda, uključujući i prenatalnu skrb, kao i dijete bez invaliditeta (Joseph, 2009).

2. Eugenika i eugenički pobačaj

Pobačaj se danas klasificira kao odstranjenje sadržaja maternice kroz rodnicu žene, te korištenje lijekova kojima se potiče stezanje maternice tako da se sadržaj izbacuje. Postupak ovisi o tome koliko je mjeseci žena trudna. Pobačaj može biti spontani ili namjerni te u obje kategorije pronalazimo više razloga kada će se taj zahvat učiniti. Među namjernim pobačajima spadaju i eugenički pobačaji, a čin prekida života je opravdan kako bi se spriječilo rađanje bolesnog djeteta ili djeteta s nasljednom bolešću ili genetskim nedostatkom utvrđenim ili pretpostavljenim tehnikama prenatalne dijagnostike (Šehić, 2020).

Naime, riječ „*eugenika*“ izumio je britanski znanstvenik Francis Galton 1883. koristeći se grčkim izrazom *eugenes* što u izvedenici znači da je nešto plemenitog porijekla. Eugenika se definirala kao znanje o nasljedstvu kojim se postiže „bolji uzgoj“ neke vrste dok su je drugi definirali kao pokret za poboljšanjem ljudske rase čime se održava „čistoća“ pojedinih skupina (Stepan, 1991).

Svijet je najveće propagiranje eugenike doživio za vrijeme nacizma kada se njemački narod pokušao „očistiti“ i „unaprijediti“ istrebljivanjem drugih rasa i naroda. Jednim dijelom to su postizali donošenjem zakona koji je zabranjivao pobačaje djece arijevske korijena dok židovska djeca navedenim zakonom nisu bila zaštićena (Davis, 2006).

Njemačka je svoju eugeničku politiku temeljila na sustavu Američke populacijske politike i na sustavu Velike Britanije čiji su se kriteriji eugenike vezali uz ekonomsku učinkovitost. Julian Huxley upravo je o tome govorio: „*Kako je presudno od društva da osigura*

kako mentalno oštećeni (bolesni) neće imati djece“, a bolesne definira kao „*nekoga s tako slabim umom da se ne može uzdržavati niti se brinuti o sebi bez pomoći*“ (Davis, J. L, 2006: 101).

Naime, sve tri države koje su prednjačile u promicanju eugenike, Njemačka, Velika Britanija i SAD, imale su jednaka uvjerenja:

1. Ljudska briga o osobama s invaliditetom može oslabiti „rasu“ zato što bi takve osobe preživjele i prenijele nedostatke na svoju djecu.
2. Mentalne, tjelesne bolesti i nedostaci, jednako se prenose biološkim putem kao i alkoholizam, prostitucija, siromaštvo i drugi socijalni problemi.
3. Genetski inferiorniji ljudi brže se reproduciraju od genetski superiornijih ljudi što znači da će ljudi s nižom inteligencijom prevladati nad ljudima s višom inteligencijom.

Naravno, ove tvrdnje nisu društveno utemeljene, ali su potaknule rasističke stavove prema raznim skupinama ljudi (Davis, J. L, 2006).

Danas se eugenički pobačaj vrši iz sličnih, ali ne iz tako radikalnih kriterija. Postoje tri faktora koji su utjecali na odluku hoće li se dijete s poteškoćama abortirati:

1. Razvoj biomedicine liječnicima je omogućio određivanje hoće li dijete imati smetnje u razvoju.
2. Ekonomski trendovi intenzivirali su pritisak na smanjenje troškova namijenjenih zdravstvenim uslugama s ciljem da se razviju metodološke strategije koje uključuju rutinski pobačaj djece s teškoćama u razvoju.
3. Neke državne vlade izravno uključuju medicinsku profesiju u politiku populacijske eugenike čiji je cilj smanjiti broj ljudi rođenih s invaliditetom abortirajući ih ili dajući lijekove koji uzrokuju smrt prije rođenja (Joseph, 2009).

Možemo primijetiti kako su određeni znanstvenici, liječnici i političari ujedinjeni u stvaranju više opcija kojima se određuje čiji život više vrijedi. Abortus se u takvim okolnostima svodi na izbor žene jer je obaviještena da postoji mogućnost kako će njezino dijete imati poteškoće u razvoju. Važno je napomenuti kako u velikom broju slučajeva nije moguće ni odrediti koliko će težak invaliditet biti. Kao primjer možemo uzeti priču „*Down's syndrome test 'risk to healthy babies'* najpoznatijih britanskih novina „*The Telegraph*“ u kojoj je 2007. napisano:

„Rađenjem ultrazvučnog pregleda u 11. ili 12. tjednu trudnoće može se utvrditi koliki je rizik hoće li par dobiti dijete s Downovim sindromom Tekućina na stražnjem dijelu vrata fetusa uspoređuje se sa godinama majke što daje postotak rizika. Međutim, postoji i test pod nazivom amniocenteza. Test se vrši na način da se uzima uzorak tekućine iz maternice pomoću kojeg se može utvrditi ima li dijete Downov sindrom, ali postoji rizik od 1 naprema 200 da će majka morati pobačiti dijete zbog načina na koji se test vrši. Zbog toga doktor Hylton Meire upozorava na to ako bi se sve trudnice u Velikoj Britaniji podvrgnule testu amniocinteze moglo bi doći do pobačaja 3200 zdravih beba godišnje.“

Kao drugi primjer možemo uzeti Huningtonovu bolest koja također može biti uvjet za slobodan eugenički pobačaj. Ova bolest se nasljeđuje kada dijete preuzme gen od majke ili oca koji u sebi nosi ovu bolest. Simptomi i znakovi bolesti razvijaju se vrlo sporo, te se manifestiraju najčešće u dobi od 35 do 50 godina. Osoba može razviti demenciju ili psihijatrijske poremećaje kao što je depresija, apatija, asocijalno ponašanje, bipolarni poremećaj ili shizofrenija. Test na ovu bolest može pouzdano utvrditi nosi li fetus gen za Huningtonovu bolest, ali pod uvjetom da se testira dovoljan broj ljudi iz obitelji. Ako se test pokaže pozitivnim žena ima pravo abortirati svoje dijete, ali znači li to da život koji se živi u spoznaji kako će osoba umrijeti od navedene bolesti nije vrijedan življenja? Također, što to onda govori o životima roditelja ili o životima članova obitelji koji su pozitivni na test (Davis, J. L, 2006).

Dakle, i u ovom slučaju govorimo o izboru kojeg je znanost osigurala, ali opet na ženi ili roditeljima ostaje odluka što će učiniti. Zaista, mogli bismo unedogled nabrajati bolesti koje mogu biti ili jesu naslijeđene, ali s time bi samo dokazali da se eugenički pobačaji vrše najviše zbog straha da će dijete imati zdravstvenih problema. U današnjem društvenom okruženju, s obzirom na ekonomske trendove, to znači da siromašnija populacija ne može osigurati adekvatnu zdravstvenu skrb djetetu s invaliditetom, a bogatija populacija koja je toliko zaokupljena nasljednim bolestima abortira sve veći broj djece (Davis, J. L, 2006).

3. Početak ljudskog života – Priznanje statusa osobe

Embriionalni razvitak karakteriziraju složeni procesi rasta, diferencijacije i morfogeneze, koje je teško kauzalno rastumačiti metodama klasične embriologije (Crnek, 2003: 351).

Ovim riječima započinje cjelina o genetičkim temeljima embrionalnog razvoja u knjizi „*Medicinska biologija*“. Iz sadržaja knjige može se jasno protumačiti kako život ljudskog organizma započinje oplodnjom, pri čemu nastaje zigota, koja se razvija u novi organizam. Nadalje, genom je u svakoj stanici koja nastaje diobom iz zigote isti, ali tijekom embrionalnog razvitka stanice postaju različite, jer se u njima aktiviraju različite skupine gena (Crnek, 2003: 351). Autorica knjige, koja je ujedno i izvanredni profesor na Medicinskom fakultetu u Zagrebu, ovakvu sposobnost embrionalnog razvoja opisuje na vrlo jednostavan način:

„U embriju koji se razvija, svi se ovi procesi događaju istovremeno, kaleidoskopskom različitošću; u različitim razvojnim usmjerenjima i putevima u različitim dijelovima embrija. Milioni embrionalnih stanica stvaraju vlastite odluke, ovisno o genetičkim uputama koje sadrže i osobitosti okoliša i signala koje primaju. Kompleksnost animalnog i ljudskog organizma ima temelje na ovoj izvanrednoj sposobnosti genetičkog kontrolnog sustava“ (Crnek, 2003: 352).

Dakle, embrij u trenutku oplodnje započinje proces koji je određen uputama ljudskog genetičkog kontrolnog sustava. Vlastite odluke koje donose milioni embrionalnih stanica dokaz su neovisnog entiteta koji se razvija u maternici žene.

Nadalje u knjizi „Langmanova medicinska embriologija“ također se navodi kako razvoj ljudskog organizma započinje oplodnjom, odnosno postupkom kojim se muška i ženska spolna stanica ujedinjuju kako bi nastala zigota (Sadler, 2000).

Također, Bruce M. Carlson u knjizi „*Human Embryology & Developmental biology*“ konstatira da oplođeno jajašce, embrij, implantacijom u maternicu ulazi u novi okoliš gdje započinje daljnji proces ljudskog razvoja (Carlson, 2019).

Kako bismo bolje razumjeli cjelokupan navedeni proces začeća, navest ćemo znanstveno objašnjenje određenije radnje:

„U istraživanjima genetskog razvoja oplođene ljudske stanice u točno određenom redu, s prostornom i vremenskom pravilnošću, regulacije stanične diferencijacije i pravilnog nakupljanja tkiva i stanica različitih organa u precizno specificiranim područjima u skladu i jedinstva cjelovitosti ljudskog bića, nekadašnje metode klasične genetike danas su zamijenjene novom molekularnom genetikom. Dosezi istih utvrdili su kako novi genom uspostavljen u zigoti preuzima kontrolu nad cijelom morfogenezom od najranijih stadija embriološkog razvoja“ (Šehić, 2020: 159).

Novi genom koji nastaje vrlo brzo nakon oplodnje osnova je i trajni temelj strukturnom i funkcionalnom jedinstvu embrija. Novi entitet ne bi se mogao bez njega razvijati po hijerarhijskom ustroju. Ostale glavne genetske skupine dijele se u koordinacijske, selekcijske i relacijske gene (Šehić, 2020).

Drugim riječima, možemo zaključiti kako na temelju medicinskih udžbenika uviđamo da čovjekov život počinje začecem. Znanstveni dokazi podupiru ovakvu tvrdnju, ali međunarodni zakoni ne priznaju status osobe sve do rođenja. Zbog takvog pristupa prof. dr. Ramon Lucas Lucas, profesor antropologije na Gregoriana u Rimu postavlja pitanje: „*Kako bi živ ljudski organizam, živa ljudska pojedinka mogla ujedno ne biti osoba? Ta što je osoba?*“ Objašnjenje ovog pitanja pronalazi u Boeciovoj definiciji osobe: „*osoba je razumske naravi individualne supstancije*“ (Brajčić, 2001).

„Osoba je subjekt, supstancija, biće koje postoji u samome sebi, koje pripada samome sebi, a ne drugome, koje nije određenje drugog bića, nikakav akcident. Čovjek nije skup fenomena niti skup čina već se razlikuje od vlastitog činjenja. Čovjek ne bi imao svoje jedinstvo u prostoru niti bi ostao sebi identičan u vremenu bez ujedinjujuće i trajno nepromjenljive vrsne supstancijalnosti. Reduciranje čovjeka na duh ista je zabluda kada ga se reducira na materiju. Zbog svega toga početna faza embriološkog razvoja ne može biti posve biološka. Embrij koji pripada ljudskoj biološkoj vrsti, a koji već od samog početka ne bi bio ljudski subjekt, to ne bi mogao postati ni naknadno bez protuslovlja vlastitom identitetu svoje biti (Brajčić, 2001: 245).

Također, Ramon Lucas Lucas naglašava da je čovjek razumno biće i prije rođenja, odnosno da se ponaša i djeluje u svim razvojnim fazama. Nitko ne postaje osobom nekim izvanjskim priznanjem njegove osobnosti. U razumnosti se nalaze sve karakteristike i dimenzije na kojima inzistira suvremena antropologija. Budući da se osoba u razumnosti i slobodnim odlukama usavršuje, osoba je subjekt koji se razvija i sazrijeva u svojim ontološkim sposobnostima. Na taj način razvija i relacijski odnos prema drugima i prema svemu ostalom (Brajčić, 2001).

S druge strane, liberalna struja iznosi kako biti human u genetskom smislu nije isto što i biti human u moralnom smislu. Smatraju kako fetus nije potpuna ljudska osoba, iako mu možemo priznati potencijalnost, pa čak i svetost. Također, ističu kako se fetusu može odobriti, kao trenutno osjetilnom biću, moralno poštovanje i emocionalni zahtjev prema onima o čijoj brizi ovisi – prije svega prema trudnoj ženi. Međutim, u sukobu interesa fetusa i žene, ili bilo

koje druge zakonski priznate osobe: „Prava aktualne osobe redovito pretežu nad pravima potencijalne osobe“ (Letica, 1997: 2).

„Liberalna argumentacija podupire slobodu pobačaja jer zakon s više loših posljedica nego dobrih zapravo nije dobar zakon. Kriminalizacija pobačaja ne ukida pobačaj nego ga seli u ilegalu, a žene izlaže riziku i nestručnoj intervenciji“ (Letica, 1997: 2).

Međutim, želi se istaknuti da je ovdje riječ o protivljenju zakonskoj zabrani pobačaja, a ne o dokazivanju da je pobačaj dobar. Zakon ne mora nužno nametati moralno ponašanje, jer prisila na ispravno ponašanje može imati neželjene posljedice (Letica, 1997).

Nadalje, zagovaratelji prava na slobodan pobačaj fetuse svrstavaju u drugu moralnu kategoriju gdje im se ne priznaje status osobe. Točnije, fetusi nisu djeca već posjeduju potencijal iz kojeg se mogu razviti u djecu (Luker, 1984).

Kada ovo pitanje dodatno razmotrimo iz liberalnih gledišta primjećujemo kako je prvi i najčešći argument da zakoni koji zabranjuju pobačaj ne sprječavaju pobačaje, već ih samo potiskuju u „podzemlje“.

„Žene koje žele pobaciti često su očajne. One će odlaziti nadriliječnicima ili pokušavati s pučkim lijekovima. Pobačaj koji obavlja kvalificirani liječnik siguran je kao i svaka medicinska operacija, dok pokušaji nekvalificiranih ljudi da obave pobačaj često rezultiraju ozbiljnim medicinskim komplikacijama te ponekad i smrću. Stoga učinak zabrane pobačaja nije toliko smanjenje broja obavljenih pobačaja, koliko povećanje poteškoća i opasnosti za žene s neželjenom trudnoćom“ (Singer, 2003: 71).

Singer navodi kako se ovakvo gledište može lagano osporiti jer se ne uspijeva oduprijeti konzervativnoj tvrdnji da je pobačaj namjerno ubijanje nedužnog ljudskog bića i da spada u istu etičku kategoriju kao i ubojstvo. Konzervativci tvrde da se zakon o zabrani pobačaja može pravilno provoditi i da se ženama koje su zatrudnjele trebaju predložiti dodatne mjere koje će im olakšati prihvaćanje trudnoće (Singer, 2003).

Drugi najčešći argument povezuje se pojmom „zločin bez žrtava“. Liberali se ovdje pozivaju na gledište britanskog zakona o homoseksualnosti i prostituciji u kojemu je navedeno da ono: „Mora preostati područje privatnog morala i nemorala koje, kratko i jezgrovito rečeno, nije stvar zakona.“ Na ovaj popis, uz homoseksualnost i prostituciju spada i uživanje marihuane i drugih droga, kockanje, pobačaj i ostale moralno neodređene radnje (Singer, 2003: 72).

Dakle, rasprava o pobačaju također je i rasprava o tome da li pobačaj ima ili nema žrtvu. Pobornici slobodnog pobačaja smatraju da se fetus ne smatra žrtvom zato što biće ne može biti žrtva ukoliko nema interesa koji su prekršeni, a premda fetus nije osoba, nema ni nikakvih interesa (Singer, 2003).

Problematično je što se ovo načelo nije u potpunosti razjasnilo jer bi njegovim prihvaćanjem podržali stav da pobačaj ne šteti drugome, što nije ozakonjena spoznaja.

Zadnji argument osporava da je fetus nedužno ljudsko biće i kako žena ima pravo birati što se događa s njezinim vlastitim tijelom. Ovakav odgovor proizašao je iz feminističkog pokreta interpretirajući da je fetus nedužno ljudsko biće s istim pravom na život, ali imati pravo na život ne povlači pravo na upotrebu tuđega tijela, čak i ako će bez te upotrebe netko umrijeti (Singer, 2003).

U ovom slučaju opet se vraćamo na pitanje o statusu fetusa. Ako se životu fetusa udijeli ista težina kao i životu rođene osobe onda je žena odgovorna nositi fetus sve dok on ne može preživjeti izvan maternice.

Očigledno je kako polemika o statusu nerođene osobe ne predstavlja konačno rješenje već samo produbljenje nesuglasica. Jedna strana brani i zastupa prava osobe od trenutka začeća dok druga strana tvrdi da fetus, dokle god ne razvije određeni stupanj samosvijesti i sposobnost osjećaja, nema prava kao ostale osobe. Međutim, kada fetus razvije svijest i osjeća bol pobačaj se opet može opravdati kao mjera očuvanja ženinog emocionalnog i psihičkog zdravlja (Singer, 2003).

4. Bioetički aspekti pobačaja

Na biološkom planu, u času oplodnje, počinje postojati jedan novi entitet, kojeg nazivamo zigota. Ona ima originalni genetski sastav (genetsku jedinstvenost), različit od genetskog sastava oca i majke. Ova stanica sadrži sve informacije koje su neophodne da bi se izgradila nova jedinka (Aramini, 2009).

Nadalje, dr. Roberto Colombo, profesor humane biologije na Katoličkom sveučilištu „Presveto Srce“ u Milanu i profesor bioetike na Papinskome lateranskom sveučilištu u Rimu u svojem predavanju „Doprinosi biologije u priznavanju identiteta i statusa ljudskog embrija“ odgovara na hipotetsko pitanje: “ Roberto Colombo donosi zaključak da je to posljednja faza

oplodnje – fuzija koja je ujedno i prva faza razvitka. Biološki sustav oplodene stanice više nije ni očevo, niti majčino. Oplodnja je, dakle, početak razvitka i ne postoji nikakav prekid tog kontinuiteta. Prve dvije stanice nastaju između 32. i 38. sata nakon oplodnje i tada se čovjek razvija u blastocistu. Stanice se dalje formiraju vrlo precizno (Volarić-Mršić, 2001).

Naime, tri su osnovne karakteristike razvoja ljudskog tijela, a to su: kontinuitet, postupnost i koordinacija. Shodno tome, Roberto Colombo izjavljuje: „*Moj je zaključak da ljudski organizam, moje 'Ja' u ljudskom rodu započinje oplodnjom*” (Volarić-Mršić, 2001).

Dakle, razvojem znanosti danas nam nastanak čovjeka u majčinoj utrobi nije tajnovit niti skriven, a korištenjem sofisticiranih metoda saznajemo sve potrebne informacije o tome kako se razvija jedna nova jedinka, jedan novi čovjek.

Koordinacija u embrionalnom razvoju započinje od trenutka spajanja gameta pa nadalje, to je proces koji pokazuje redosljed i koordiniranu interakciju molekularnih aktivnosti, koje se odvijaju pod kontrolom novog genoma. Koordinacija odnosa između stanica i stanice svjedoči o postojanju jedinstva unutar bića koje se razvija. Također, uz originalni genetski sastav dolazimo da zaključka da ljudski embrij, kao i svaki drugi embrij, nije pusta gomila molekula, već da je čitav embrij stvarna jedinka gdje su pojedinačne stanice usko povezane uz proces preko kojeg ljudska jedinka genetski sastav, čas po čas, samostalno prevodi, u tjelesni organizam (Aramini, 2009).

Iduća karakteristika embrionalnog razvoja jest kontinuitet. Na temelju bioloških podataka, nepobitno je da u trenutku spajanja gameta započinje jedan novi životni ciklus. Zigota je „praelement“ novoga organizma. Od tog časa proces se nastavlja bez prekida. Naime, to je proces pojedinih događaja koji su plod beskrajno malih neprekinutih sukcesivnih događaja, koji su međusobno povezani bez prekida u kontinuitetu. Ova vlastitost implicira i uspostavlja jedinstvenost novoga ljudskoga bića: od spajanja gameta pa nadalje, to je uvijek ista ljudska jedinka koja se samostalno izgrađuje prema određenom planu, premda prolazi stadije koji su kvalitativno sve složeniji (Aramini, 2009).

Nadalje, Aramini zadnju karakteristiku embrionalnog razvoja opisuje kao postupnost. Pojedinač dođe konačni oblik postupno, te je to neizbježan zakon reproduktivnog procesa. Ovaj zakon stupnjevitog izgrađivanja konačnog oblika putem mnogih stadija, počevši od zigote, implicira i zahtijeva reguliranje koje treba biti svojstveno svakom pojedinom embriju i koje zadržava taj razvoj, stalno ga usmjeravajući prema konačnom obliku. Upravo zahvaljujući ovom unutarnjem zakonu stupnjevitog razvoja, koji je upisan genomu stvorenom

oplođnjom, svaki embrij stabilno čuva vlastitu osobnost, individualnost i jedinstvenost, ostajući jednim te istim identičnim pojedincem tijekom čitavoga razvojnog procesa, unatoč stalnom porastu složenosti njegove cjeline (Aramini, 2009).

Opisivanjem gore navedenih karakteristika možemo zaključiti kako je embrij autonoman u svojem razvoju. To znači da taj entitet ne biva razvijan od strane majčinih organa, kao što arhitekt izvršava neki projekt, već on sam sebe razvija. Dakle, on sam sebi koordinira jedan postepeni, ali kontinuirani razvoj. Njegova ovisnost o majci je izvanjska, kao što je čovjek ovisan o hrani i piću. Takva vrsta autonomnosti embrija od samog početka, da samostalno ostvari sve potencije kojima raspolaže, upućuje na zaključak da je on već od početka stvarni pojedinac, a ne potencijalni pojedinac (Valjan, 2004).

Ako se vodimo tom logikom, pobačaj bi trebao biti zabranjen te opisan kao nemoralni čin, ali to nije tako. Nasuprot tome, liberalne struje ne osporavaju status embrija kao ljudsko biće, već osporavaju njegov status osobe. A kako smatraju da nositelj prava može biti samo osoba, na tome temelje moralnu opravdanost abortusa. Matulić također navodi kako ovdje nastaje problem oko takve argumentacije zato što radikalno razdvaja ljudsko biće i osobu na razini konkretne egzistencije (Matulić, 2006).

Dakle, iz takve teorije proizlazi da postoje ljudska bića, embriji, koji nisu ljudska bića, a to još upućuje na to da mogu postojati i da postoje i onda ljudska bića koja su prestale biti osobe – osobe u komi, osobe koje boluju od Alzheimerera, osobe koje su izgubile sposobnost sluha, govora, itd. Možemo slobodno tvrditi kako je to jedna profinjena vrsta diskriminacije koja ugrožava i diskriminira embrije, zigote, djecu, starije, hendikepirane i ostale. Kao što možemo primijetiti, ovdje su u sukobu dvije struje, prva koja odvaja pojam osobe od ljudskog bića i druga koja poistovjećuje osobu s ljudskim bićem i ljudskim životom (Aramini, 2009).

Aramini kao argument navodi da osoba biva osobom, ne jer postepenim razvojem razvije svoju osobnost i vrši njezine funkcije, nego bivstvo njezine osobnosti, sa svim njezinim kvalitetama, ontološki preegzistira. Što znači da osoba biva osobom i kada nije u stanju realizirati i obavljati svoje funkcije (kao embrij), ili ako postoje stvari koje joj to onemogućavaju (osoba u komi). To dostojanstvo osobe, osobi ne može i ne smije nitko oduzeti, bez obzira na situaciju u kojoj se našla (Aramini, 2009).

Dakle, pitanje poštivanja embrija i njegovih prava nalazi se u pojmu i vrijednosti osobe kao objektivnog temelja, no zahtijeva se nešto i na subjektivnom planu. Naime, radi se o pitanju koje podrazumijeva zauzimanje stava ljudske slobode, koja je pozvana da ovu zigotu, odnosno

ovaj embrij, bez obzira na starost u satima ili danima, prizna kao novu ljudsku stvarnost. Ta ljudska stvarnost započela je začecem. Ne može se dokazati da je to čovjek, u smislu posjedovanja samostalnosti, svijesti, slobode, kako je to kod drugih odraslih osoba. Ono što se može ustvrditi sa sigurnošću jest da je riječ o početku jedinstvenog događaja koji će se otkriti u osobnoj punini. Početak ovoga događaja podudara se sa začecem, a ne s drugim trenucima embrionalnog razvoja. Ova, po sebi tajnovita činjenica, potiče nas na poštovanje, jer poziva da u embriju priznamo prisutnost drugoga, što postaje izvor i poziv svakog pojedinca. Embrij od samoga početka postaje gostom koji traži da ga roditelji bezuvjetno prihvate, odmah započinjući s njima odnos dijaloga i uzajamnosti (Aramini, 2009).

„Embrij zahtijeva priznanje, iako su nam njegovi putevi još skriveni te nema vidljivih tragova. Status embrija prestaje biti teorijski problem s kojim se možemo suočiti kao da nas se ne tiče i postaje živa stvarnost samo za onoga tko prihvati ovaj problem kao osobni. U tom će smislu postati nužna refleksija o značenju ljudskog rađanja“ (Aramini, 2009: 176).

Zaista, ovdje se možemo opet referirati na još jednu konstataciju dr. Ramona Lucasa s Filozofskog fakulteta Papinskog sveučilišta Gregoriana u Rimu koji se nadovezao na predavanje dr. Colomba, koji je s biološkog stajališta ustvrdio da oplodena stanica koja počinje živjeti više nije stanica u organizmu majke, nego je organizam koji je nešto drugo u odnosu na majčine stanice. Shodno tome, mogu se postaviti filozofska pitanja: „Je li taj organizam ljudsko biće? Je li on osoba kao mi? Ima li pravo na poštovanje i ostala prava koja mi imamo?“ Bioetika može tematizirati i reći: „Osoba je onaj tko može izvršavati racionalna djela, stvarati međuodnose, dijalog!“ Embrij to još nije, ali će postati. Ako embrij nije u stanju obavljati svjesna djela, to ne znači da nije osoba. Osoba ne mora imati razvijene sve sposobnosti, dovoljno je da ih posjeduje (Volarić-Mršić, 2001).

Dr. Lucas istaknuo je kako je jedan od najdubljih razloga zbog kojeg trebamo poštivati ljudsko biće jest činjenica da je ljudska osoba jedinstvena i neponovljiva.

Nadalje, ovakav bioetički pogled također uključuje i osobe koje mogu biti, ili će biti rođene s hendikepom. Spomenuli smo i prije u radu kako znanost pruža uvid u genetski kod čovjeka što omogućava određivanje prenatalnih dijagnoza. Takve dijagnoze mogu biti uvjet za abortus:

„Etička prosudba pobačaja usko je vezana uz priznanje statusa ljudske osobe embriju. No ono što zaslužuje pažnju u ovoj praksi jest ostvarenje ideja da su dobri zdravstveni uvjeti ti koji daju vrijednost ljudskoj osobi. Stoga zaslužuju živjeti samo zdrave osobe, dok je bolje ne

dopustiti da se rode one koje imaju genetske mane. Ovdje imamo jasni izričaj greške genetskog determinizma koji se sastoji u pretpostavci da geni tvore osobu; ako, prema tome, neki geni nisu savršeni, osoba gubi svoj smisao“ (Aramini, 2009: 145).

Danas se na skoro identičan način provodi i odabir zametka iz epruvete, odnosno selekcija embrija koji po svojim karakteristikama ne pokazuju nikakve znakove malformacija. Odnosno, kod roditelja postoji veliki strah da će se dijete roditi bolesno te se na temelju osobnih osjećaja i osobnih preferencija odlučuje o životu nerođene osobe. Dakle, prenatalne dijagnoze ne bi se smjele koristiti s ciljem odabira „boljeg“ uzorka već s ciljem otklanjanja nasljednih bolesti.

Stoga, bez obzira što evidentno postoje i neosporne biološke, empirijski dokazane činjenice embrionalnog neprekidnog razvoja, njegove individualnosti, jedinstvenosti, neponovljivosti, gradiranosti, kontinuiteta i koordiniranog razvoja one se vrlo često negiraju zbog ideoloških stavova i opravdanja moralno upitnih zahvata (Radan, 2016).

Spomenut ćemo kako su se pitanja o zakonitosti zahvata nad embrijima počela ispitivati kada su znanstvenici 70-ih godina prošlog stoljeća uspjeli oploditi jajne stanice spermijima izvan maternice, odnosno *in vitro*. Tada su se takvi zahvati javnosti opravdavali uvođenjem neologizma *pred-embrij* koji nije prihvaćen od strane znanstvenika. Biološki dokazi ukazuju na to kako ljudski život započinje oplodnjom jednog ženskog jajašca od strane jednog muškog spermija, a pojmom *pred-embrij* pokušava se definirati nešto što ne spada u znanost već ima sasvim druge namjere (Matulić, 2001).

„Postalo je pomalo začuđujuće kako to da suvremena biomedicinska znanost, koje je kadra „proizvesti“ novi život u umjetnim uvjetima i koja je sposobna već na samim počecima tog novog života otkriti neke nedostatke u genetskom nasljeđu individue i liječiti ih, ne daje točan odgovor na pitanje kada započinje ljudski individualni život“ (Matulić, 2001: 9).

5. Poljski zakon o pobačaju

Nakon što smo se osvrnuli na političke, bioetičke i filozofske argumente o početku i zaštiti života objasniti ćemo proces koji je doveo do zabrane eugeničkih pobačaja u Poljskoj. Poljski zakon o pobačaju jedan je od najstrožih zakona u Europi. Zahvat je dopušten u slučajevima silovanja, incesta ili kada je ugrožen život majke. Statistike pokazuju kako zbog takve politike tisuće Poljakinja svake godine putuju u druge države kako bi prekinule neželjenu trudnoću. Takva praksa naziva se pobačajnim turizmom. Točnije, istraživanje otkriva kako 200 tisuća Poljakinja godišnje napravi abortus, od kojih 10% do 15% zahvat obavi u inozemstvu. Nadalje, postoji i korelacija da su žene, koje su obavile abortus u inozemstvu, visoko obrazovane, poslovno aktivne, te su u ranim 30-ima (Hirvonen, 2017). Međutim, analitike također pokazuju kako se u Poljskoj godišnje napravi oko tisuću legalnih pobačaja.

Ovdje si možemo postaviti pitanje gdje ostale žene u Poljskoj, i kojim metodama, obavljaju pobačaje kada je nedostupna zdravstvena usluga navedena kao glavna kritika navedenog poljskog Zakona.

Naime, prva politička rasprava vezana uz pravo na pobačaj u Poljskoj vodila se od 1929. do 1932. Prema Kaznenom zakonu iz 1932. pobačaj je bio legalan ako je trudnoća proizašla iz kaznenog djela ili ako je ugrožen život majke. U isto vrijeme predložena je i nadopuna Zakona kojim bi se pobačaj dopustio iz socioekonomskih razloga, ali takav prijedlog nije prošao (Nowicki, 2004).

Zakon iz 1932. ostao je na snazi do 1956. kada se dekriminalizirao pobačaj iz socijalnih razloga, ali to nije značilo priznanje prava žene na pobačaj. Žene koje su htjele pobaciti morale su se posavjetovati s dva liječnika što je predstavljalo znatnu prepreku u pružanju ove zdravstvene usluge. Naime, Ministarstvo zdravstva 1959. donosi posebnu uredbu Zakona kojom se uvodi pravo pobačaja na zahtjev. Od tada se abortus sve do 1993. široko prakticirao u javnim bolnicama i privatnim klinikama (Nowicki, 2004).

Novi se Zakon izglasao 1993. nedugo nakon demokratskih promjena. Nacionalisti su se aktivno uključili u kampanju koja se borila protiv pobačaja, a bila je podržana od strane Rimokatoličke crkve, te od pape Ivana Pavla II. Nacrt Zakona iz 1993. nastao je 1992. protiv kojeg je pokrenut referendum na kojem se do siječnja 1993. prikupilo milijun i tristo tisuća potpisa. Parlament ga nije prihvatio bez obzira na to što Ustav Republike Poljske nalaže promjenu Zakona ako se prikupi petsto tisuća potpisa. Ewa Nowicka, koja je i dalje u poljskom

Parlamentu, zbog ovakve odluke, žene je nazvala građanima drugog reda, bez obzira žive li u komunizmu ili demokraciji (Simpson, 1996). Novi zakon pod nazivom „Zakon o planiranju obitelji, zaštiti ljudskog embrija i uvjetima dopuštenosti pobačaja“ usvojen je, kako smo naveli, 1993. i njime su pobačaji iz socijalnih razloga zabranjeni.

Naime, do tada je tvrdnja žene, kako živi u lošim životnim uvjetima, bila valjana naznaka za pobačaj. Konzervativci su ovakvu praksu nazvali opravdanjem kojim se žene koriste kako bi nekažnjeno i neometano prekinule trudnoću (Fuzsara, 1991). Logično, takvim zahvatima protivila se i Katolička crkva s obzirom da se više od 90% poljaka izjasnilo kao vjernici. Svoj argument tumačila je pozivajući se na „*Deklaraciju o pobačaju*“ iz 1974. koju je donio papa Pavao VI., a ona ističe:

„Iako su neki interesi nužniji od života, prema Deklaraciji život je uvjet i osnova za sve preostale vrijednosti. Pravo na život ne ovisi o već proživljenom vremenu. Niti jedna od ovih osnova ne daje osobi pravo na odlučivanje o životu druge osobe, čak i kada se radi o nerođenima“ (DOPA, 1974).

Dalje se navodi kako katolici to ne mogu učiniti ni zagovarati, te je nedopustivo da se u državi sa 90% vjernika tako nešto dopušta (Fuzsara, 1991). Međutim, do promjene Zakona došlo je 1996. kada se opet dozvolio pobačaj na temelju socioekonomskih uvjeta, ali je 1997. vraćen na staro. Zadnji pokušaj liberalizacije, prije zabrane eugeničkog pobačaja, dogodio se 2004. kada je ljevica kontrolirala veći dio Parlamenta. Stranka *SLD-UP* koja je pobijedila na izborima u predizbornoj kampanji obećala je liberalizirati zakon o pobačaju, ali kasnije su porekli takva obećanja. Naime, lijeva politička skupina koja je predstavljala prava žena izradila je zakon o liberalizaciji koji je predan parlamentu, ali je odlučeno da se o njemu neće raspravljati (Nowicki, 2004).

Činjenica je kako su katolici i Katolička crkva u Poljskoj uvijek bili osnova za snažno protivljenje Zakonu iz 1956., i danas se tvrdi ista misao nakon zabrane eugeničkog pobačaja. Slijedom navedenog, u rujnu 2016. poljski je Parlament, pod nadzorom konzervativne stranke *Zakon i Pravda*, pristao sudjelovati u građanskom projektu za gotovo potpunu zabranu pobačaja. Negodovanje javnosti intenziviralo se uličnim prosvjedima poznatim pod imenom „crni prosvjedi“. U medijima se 2016., kao i 2020. i 2021. najviše govorilo o državnoj kontroli nad ženskim tijelima, a prosvjednici su ponavljali kako svoje zakonsko uporište pronalaze u slučaju američkog sudske procesa „*Roe vs Wade*“ nakon kojeg je u SAD-u legaliziran pobačaj na zahtjev iz bilo kojeg razloga do 7. mjeseca trudnoće. Tamo se ističe izjava:

„Teško je zamisliti veću invaziju na kontrolu pojedinca nad vlastitim tijelima od prisiljavanja žene da drži fetus u maternici protiv svoje volje“ (Kozakowska, Wanke, 2019: 567).

Međutim, poljska je Vlada svoju odluku donijela na temelju analize da osobe s invaliditetom predstavljaju posebnu ljudsku kategoriju. Takvim osobama, zbog prisutnosti invaliditeta, nastaju ili su već nastale fizičke i socijalne posljedice koje utječu na kvalitetu života. Naime, vrsta, stupanj, vrijeme i uzrok invalidnosti mogu se manifestirati kao urođena mana ili su genetski uvjetovani (Zaorska, Zaorski 2019).

Zapravo, zbog manjka programa koji o invalidnosti govore na ovakav način pokrenut je projekt „Konvencija o pravima osoba s invaliditetom – Zajednička stvar.“

Poljska se u tom razdoblju od 2016. do 2018. upoznala s različitim mišljenjima osoba s invaliditetom. Voditelj projekta bio je Poljski forum za osobe s invaliditetom, dok su među suradnicima bili Vijeće invalida Warmia i Mazury, Lublinski forum organizacija osoba s invaliditetom, Regionalno vijeće, Sveučilište Marije Grzegorzewske u Varšavi i Odvjetničko društvo Domański Zakrzewski Palinka. Projekt se provodio pod nadzorom Ministarstva obitelji, rada i socijalne politike (Zaorska i sur., 2019).

Obje strane složile su se kako nije potrebno provesti zakon o potpunoj zabrani pobačaja, ali da se legalizacijom eugeničkog pobačaja dijelom otvaraju vrata ilegalnim zahvatima. Istodobno su izneseni argumenti koji ističu urođeno i neotuđivo ljudsko pravo na život i kako svaka osoba, kao čovjek, stječe pravo na život začecem. Istaknuta je i nužnost višestruke podrške budućim roditeljima, posebno majkama, čije se dijete može roditi s nekom bolešću ili invaliditetom (Zaorska i sur., 2019). Važno je i napomenuti kako su osobe s invaliditetom prilikom glasanja o zabrani eugeničkog pobačaja u Poljskoj o tom pitanju bile podijeljene.

Nadalje, bez obzira na rezultate glasanja invalidnih osoba, Ustavni je sud 22. listopada 2020. prihvatio prijedlog zakona o zabrani eugeničkog pobačaja i s time onemogućio najčešći uvjet za obavljanje abortusa u Poljskoj. Odluka je potaknula masovne prosvjede koji su trajali mjesecima.

Zbog toga poljska liberalna struja tvrdi kako uporište ovog Zakona stoji na temeljima kršćanskog moralnog zakona, dok Vlada Republike Poljske negira takvu optužbu i temelj Zakona pronalazi u međunarodnim dokumentima. Činjenica je kako se u međunarodnim dokumentima ističe da svatko ima pravo na život, uključujući i invalidne osobe, dok se u

dokumentima o reproduktivnim pravima žena ne spominje pravo na pobačaj. Sukladno tome, svaka država potpisnica ovih dokumenata, među njima i Poljska, dijelom zadržava stupanj neovisnosti prilikom odluke o pitanjima početka života i reproduktivnih prava. Dakle, Poljska zabranom eugeničkog pobačaja ne narušava prava „jednih“ već štiti prava „drugih“.

6. Medijska deontologija i etika

Novinarska profesija ima odgovornost informirati javnost na ispravan, objektivan i nepristran način. Kako bi se takva dužnost izvršila potrebno je poštovati osnova načela novinarske etike. Uistinu, etika je važna za svaku profesiju, ali obzirom na to da je novinarski posao odgovoran i da se novinarstvo naziva četvrtom vlašću uz zakonodavnu, izvršnu i sudbenu vlast, ono je pod stalnim povećalom javnosti upravo zbog takve značajke (Labaš, Vizler, 2005). Naime, etika po svojoj definiciji znači:

„Uputa, orijentacija, ispravnog ljudskog djelovanja u svakoj konkretnoj i specifičnoj situaciji i slučaju. Pretpostavka je i polazište svake etike, a osobito etike poziva, određeno antropologijsko i teologijsko stajalište, tj. shvaćanje da je čovjek moralno biće i da svaki poziv ima neki telos (Malović, Ricchiardi, Vilović, 1998).

Premda se novinarstvo smatra pozivom onda novinarsku profesiju možemo povezati i sa shvaćanjem etike odgovornosti Maxa Webera. Ona čovjeku nalaže vođenje računa o posljedicama svojih moralnih stavova i činova. Tko se vodi etikom odgovornosti i poziva, i postupa po njoj, ne smije predbaciti teret na druge i prepustiti im odgovornost za posljedice svoga djelovanja ako ih je mogao predvidjeti (Malović i sur., 1998).

Dakle, novinarstvo mora biti odgovorno za svoje postupke i posljedice koje proizlaze iz novinarskog djelovanja. Svaka odluka mora biti donesena u svrhu poboljšanja javnog interesa. Novinar zbog toga može biti suočen s moralnim dvojabama prilikom izvještavanja jer javnost vrlo često trivijalne informacije karakterizira kao dio općeg interesa. Međutim, osobe koje se nalaze na poziciji prenositelja informacija razlikuju se po svojim etičkim stajalištima ili je njihovo stajalište ograničeno uredničkom politikom:

„Poznata je činjenica da su i novinari kao i ostali ljudi više ili manje bistri, više ili manje savjesni, više ili manjeiskusni, više ili manje pošteni, više ili manje zlobni. To što obavljaju novinarski posao ne čini ih ni po čemu drukčijima od ostalih ljudi. Vole da ih se prepoznaje, ne žele biti dio anonimnog mnoštva. Htjeli bi nešto postići, zato mnogo ulažu na

svoj dobar glas. Vole svoj posao i trude se da ga obavljaju što bolje. O stvarima kojima se svakodnevno bave znaju, dakako, mnogo više od nas. Naravno, među njima iznimaka, ali, gdje ih nema“ (Labaš i sur., 2005: 278).

Zabrinjavajuće je što u novinarstvu modernog vremena takvih iznimaka ima sve više. Naime, novi mediji donijeli su nove izazove, ali i nove rizike. Identitet novinarstva pod velikim je pritiskom od strane novih medijskih procesa koji nalažu promjenu u sustavu samoregulacije i u ustroju etičkih vrijednosti. Novinari više nemaju toliku slobodu u odabiru i stvaranju vlastitih vijesti, a društveni mediji ubrzali su rast građanskog novinarstva. U tako slojevitom odnosu gdje svatko ima priliku postati novinar stvara se zabrinutost jer u hiperprodukciji informacija teško razaznajemo koji je izvor vjerodostojan. Zaista, svatko može prenijeti informaciju, ali to ne znači da se ta osoba nužno bavi novinarstvom (Mateus, 2018).

Stoga, moderno je novinarstvo nešto sasvim različito od tradicionalnog novinarstva, i takva nas tvrdnja mora zabrinjavati zato što je razina korištenja tradicionalnih medija daleko ispod razine korištenja novih medija. Brzina, hitnost i ritam internetskog novinarstva potiče na površnost i sputava nas u provjeri valjanosti ili potvrdi činjenica. Mnogi takozvani „internetski članci“ sažeti su u naslovu ili u jednoj glavi poglavlja bez razvijanja određene teme. U takvoj žurbi događaju se nedopustive greške i propusti koji mogu samo naštetiti prosvjetljenu i informiranju javnog mnijenja (Mateus, 2018).

U ovom slučaju postavlja se pitanje kako regulirati prtok informacija, a da one budu provjerene i točne. Jedini način je da se u svim područjima informiranja prihvate načela novinarske etike kao glavno polazište moralnog izvještavanja. Etika bi u tom pogledu imala, i oduvijek je imala, zadaću regulirati ljudske djelatnosti koje su u moći oblikovati društvene konstrukcije svijeta (Mateus, 2018). Štoviše, vjeruje se kako su novinari danas upoznati s važnošću poštivanja etike i deontologije u medijima, ali oni su ujedno i sredstvo političkih i ekonomskih aparata čiji su interesi u nesuglasju s profesionalnim novinarstvom.

Kao što smo naveli, novinari i građani upoznati su sa vrijednostima koje se moraju poštivati prilikom izvještavanja, ali opet se događa da javnost ne vidi ništa spornog u načinu na koji mediji komuniciraju. Kada mediji svoje dužnosti ne vrše dovoljno dobro, jedan od ključnih problema u cijelom društvu svodi se na pitanje, kako ih popraviti?

Claude-Jean Bertrand o ovoj temi govori kako mediji nikada nisu bili bolji, ali da se osjeća potreba za kvalitetnijim medijima. Njihovo poboljšanje nije samo poželjna promjena već o njemu ovisi sudbina čovječanstva. Jedino demokracija može osigurati opstanak civilizacije,

a demokracije ne može biti bez dobro informiranih građana, a takvih građana ne može biti bez kvalitetnih medija (Bertrand, 2007: 8). Sličnu misao imao je i John Adams, predsjednik SAD-a od 1797. do 1801. kada je 1815. John Lloyd poslao pismo u kojem je naveo:

„Ako se sudbina čovječanstva ikad počne mijenjati nabolje, filozofi, teolozi, zakonodavci, političari i moralisti, otkrit će da je reguliranje medija najteži, najopasniji i najvažniji problem koji će morati riješiti“ (Bertrand, 2007: 10).

Shodno navedenom, upravo se time i bavi deontologija medija. To je skup načela i pravila što ih uspostavlja struka, po mogućnosti u suradnji s korisnicima, kako bi se što bolje odgovorilo na potrebe raznih skupina unutar populacije. Međutim, mediji danas u demokratskim institucijama nisu proizašli iz društvenog ugovora ili dobivene ovlasti koja je proizašla iz naroda. Vođeni su, ili bi trebali biti vođeni deontologijom iz koje proizlaze profesionalni standardi, ali to je moguće samo u okruženju gdje postoji sloboda izražavanja, određeni prosperitet medija i kompetentni novinari koji su ponosni što se bave svojom profesijom. S druge strane, kada se mediji i nađu u takvom državnom okruženju vrlo često postaju korumpirani ili ih podupire i kontrolira država što znači da im deontologija nije važna (Bertrand, 2007).

„Mediji su toliko različiti da treba razmišljati o nekoj deontologiji s varijabilnom geometrijom. Neosporiva je razlika između tiska i audiovizualnih medija, kao i između „javnih“ medija, tj. onih pod kontrolom države, komercijalnih te neprofitnih privatnih medija“ (Bertrand, 2007: 19).

Zaista, iz ovakvih razlika definiraju se opreke između općeg informiranja i priopćavanja nekog mišljenja koje iz ideoloških ili političkih razloga mogu iskrivljavati stvarnost, prešućivati protivničke ideje, pokazivati se nepravednim ili čak uvredljivim (Bertrand, 2007: 20). Govori li nam to da je novinar „slobodan“ samo kada poštuje pravila onog kojemu polaže račune ili posjeduje „slobodu“, ali mora provoditi samodisciplinu koja ne prelazi određene granice.

Možemo pretpostaviti kako u današnjem vremenu upravo takva samoregulacija najviše utječe na sadržaj u novim medijima. Određeni kritičari tvrde kako se ponovno treba pozvati na profesionalnu i akademsku prilagodbu postojećih deontoloških načela jer ne pružaju jasna stajališta prilikom etičkih izazova internetskog novinarstva. Zaista, etička zabrinutost zbog modernog novinarstva posljednjih godina raste zato što ne postoji svjetski interes za prilagođavanjem deontoloških načela novim medijima. Samo 9% svjetskih deontoloških kodeksa izričito se trudi regulirati novinarstvo u digitalnim medijima. Najznačajniji je problem

što ne postoji univerzalni standard iz kojeg države mogu strukturirati svoju deontologiju već svaka zemlja naglašava samo one aspekte koji se smatraju relevantnima za njihovu profesionalnu, kulturnu, tehnološku i političku stvarnost. Sve dok se ne uvedu nadnacionalni etički kodeksi novinari će biti podijeljeni u viđenjima što je profesionalno, moralno i ispravno djelovanje (Mateus, 2018).

7. Metodologija istraživanja

7.1. Cilj istraživanja

Javna diskusija o pravu na pobačaj za sobom povlači političke, moralne, filozofske, medicinske i pravne argumente. S obzirom da je Poljska dodatno ograničila pravo na pobačaj, zabranivši eugeničke pobačaje, ovakva rasprava dodatno se produbila. Liberalni pravci ističu kako je time prekinut konsenzus između žena i države dug 30 godina, a konzervativni pravac napominje kako su sada napokon zaštićene osobe čiji su se životi smatrali manje vrijednima. Nadalje, u političkom kontekstu europarlamentarci su Zakon proglasili štetnim za reproduktivna prava žena dok s druge strane, u isto vrijeme, Europa propisuje kako svaka država ima pravo pojedinačno se izjasniti po ovom pitanju.

Dakle, cilj ovog istraživanja je utvrditi na koji način su četiri hrvatska portala; Index.hr, Dnevnik.hr, 24sata.hr i Narod.hr izvještavali o odluci poljskog Ustavnog suda kojom se zabranjuje eugenički pobačaj. Svrha je potvrditi ili osporiti hipoteze u kojima se analizira pretpostavka jesu li navedeni portali vjerodostojno, objektivno, dubinski i analitički pristupili ovoj temi. Poljska se uredbom Zakona značajno odmaknula od europskih, ali i svjetskih političkih i društvenih pravaca. Isti pravci oštro kritiziraju zabranu eugeničkog pobačaja zbog toga što je to bio jedan od najčešćih legalnih razloga za pristup abortusu. Međutim, poljski Ustavni sud poziva se na znanstvene činjenice i međunarodne dokumente bez kojih ne bi mogli donijeti takvu odluku, i smatraju da njome ne ukidaju ničija prava već štite prava najugroženijih.

7.2. Svrha istraživanja

Osnovna ideja istraživanja je otkrivanje jesu li se novinari držali deontoloških načela svoje profesije prilikom izvještavanja o poljskom Zakonu o pobačaju. Dužnost novinara je informirati

javnost na cjelovit i sveobuhvatan način. Iz analize možemo utvrditi jesu li konzumenti medija dobili dovoljnu količinu informacija kako bi na cjelovit način shvatili važnost i posljedice donošenja Zakona kojim se brani eugenički pobačaj. Novinar djeluje na dobrobit javnosti i s takvim usmjerenjem mora izvještavati nepristrano i objektivno. S druge strane, ako se medij ne drži takvih načela, javnosti se uskraćuje pouzdana informacija i prikaz šire slike problema.

7.3. Hipoteze

Analiza medijskog sadržaja o odluci poljskog Ustavnog suda o zabrani eugeničkog pobačaja rađena je pomoću 3 hipoteze.

Hipoteza 1: Četiri hrvatska portala nisu cjelovito, kritički i dubinski obradili temu o usvajanju Zakona o zabrani eugeničkog pobačaja u Poljskoj.

Hipoteza 2: Četiri hrvatska portala nisu se koristila znanstvenom literaturom i argumentacijom kako bi cjelovito i dubinski informirali javnost o odluci poljskog Ustavnog suda kojom se zabranjuje eugenički pobačaj.

Hipoteza 3: Četiri hrvatska portala nisu objektivno pisala o stavovima *pro choice* i *pro life* inicijativa.

7. 4. Metoda istraživanja

Korištena metoda istraživanja u ovom radu je kvalitativna i kvantitativna analiza sadržaja. Takvom metodom prilikom analize medija moguće je identificirati i utvrditi vjerojatni utjecaj i učinak sadržaja na publiku. Mediji imaju veliku moć u oblikovanju mišljenja i stajališta, a određenim parametrima može se izmjeriti njihov utjecaj na javnost (MacNamara, 2008). Svjetski medijski analitičari postavljaju 5 glavnih motiva za analizu medijskih sadržaja:

1. Opisati načelne karakteristike sadržaja poruke.
2. Opisati karakteristike oblika sadržaja poruke.
3. Pružiti zaključke proizvođačima sadržaja.
4. Pružiti zaključke publici sadržaja.
5. Predvidjeti učinke sadržaja na publiku.

Iz navedenih motiva dodatno proizlaze elementi analize iz kojih zaključujemo i ocjenjujemo na koji način mediji prezentiraju određenu temu, u ovom slučaju odluku poljskog Ustavnog suda

o zabrani eugeničkog pobačaja. Na temelju ovih uvjeta pomoću kojih se može identificirati tehnička i sadržajna struktura objavljenih tekstova izvedena je matrica kojom smo se koristili prilikom istraživačkog rada. MacNamara stavlja naglasak na to kako analiza medijskih sadržaja mora biti kvalitativna i kvantitativna pretežito zbog višeslojnosti velike količine podataka koji se obrađuju, a mogu ponuditi duboke i pouzdane rezultate (MacNamara, 2008). Kao što je navedeno, u rezultatima istraživanja, prikazane su mnogobrojne, ali precizno definirane varijable koje pokrivaju spektar statističkih podataka od dužine i broja novinarskih priloga do njihovog tona i vrste kritičkog pristupa. Također, podaci su i grafički prikazani čime se postiže bolji pregled i vjerodostojniji kriterij prilikom potvrđivanja ili opovrgavanja hipoteze (MacNamara, 2008).

7.5. Utvrđivanje uzorka analize

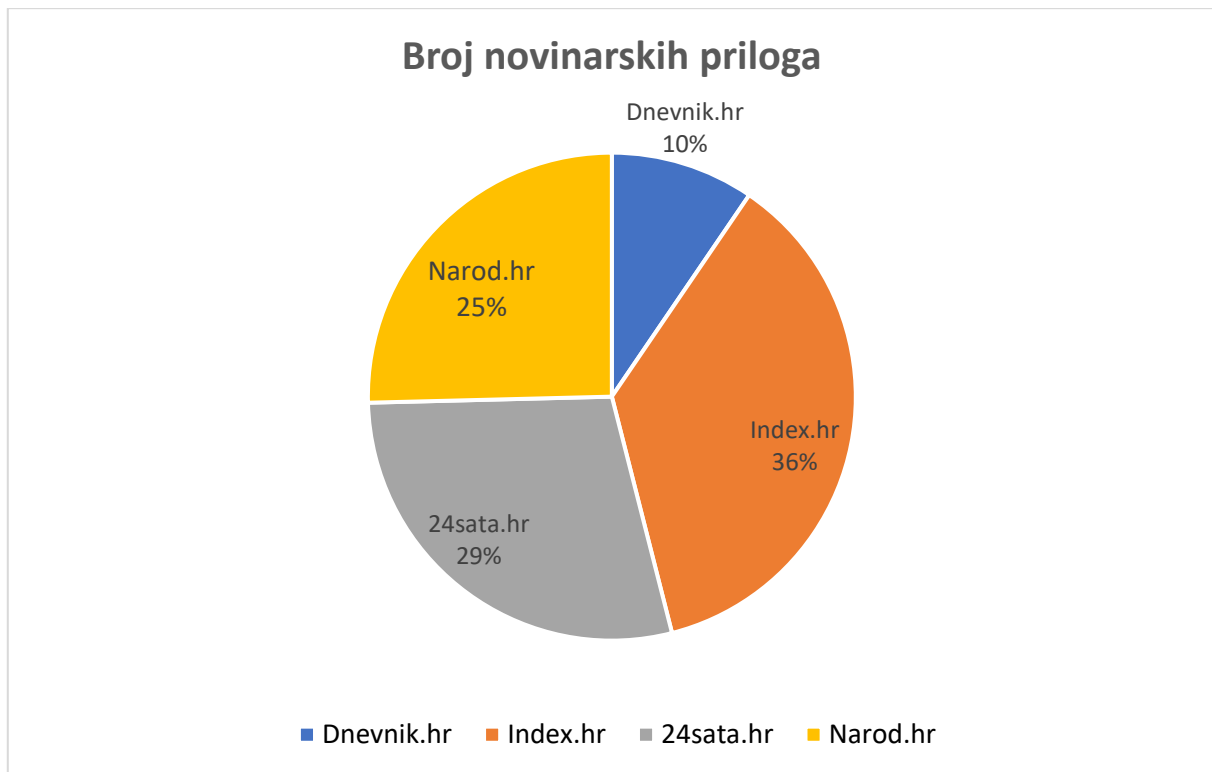
Istraživanje je provedeno na uzorku od 63 novinarskih priloga objavljenih na četiri hrvatska portala: Index.hr, 24sata.hr, Dnevnik.hr, Narod.hr. Među odabranim portalima, tri spadaju u kategoriju najčitanijih hrvatskih portala dok je jedan portal po broju čitatelja srednje rangiran. Novinarski prilozi objavljuvani su u vremenskom periodu od travnja 2020. do veljače 2021. Nadalje, u analizu su uvršteni oni tekstovi koji su se bavili temom poljskog Zakona o zabrani eugeničkog pobačaja.

8. Rezultati istraživanja

8.1. Broj objavljenih novinarskih priloga

U istraživačkom radu obrađeno je 63 novinarskih priloga vezanih uz temu poljskog Zakona koji zabranjuje eugenički pobačaj. U analizu su uvršteni tekstovi o presudi Ustavnog suda i srodne teme koje se vežu uz navedenu odluku. Najveći broj objavljenih novinarskih priloga o poljskom Zakonu kojim se zabranjuje eugenički pobačaj nalazimo na portalu *Index.hr* sa njih 23. Iza njega slijedi portal *24sata.hr* sa 18 novinarskih priloga. *Narod.hr* objavio je 16 novinarskih priloga, dok je *Dnevnik.hr* objavio 6 novinarskih priloga.

Grafikon 1.: Broj novinarskih priloga - *Index.hr*, *Narod.hr*, *24sata.hr*, *Dnevnik.hr*

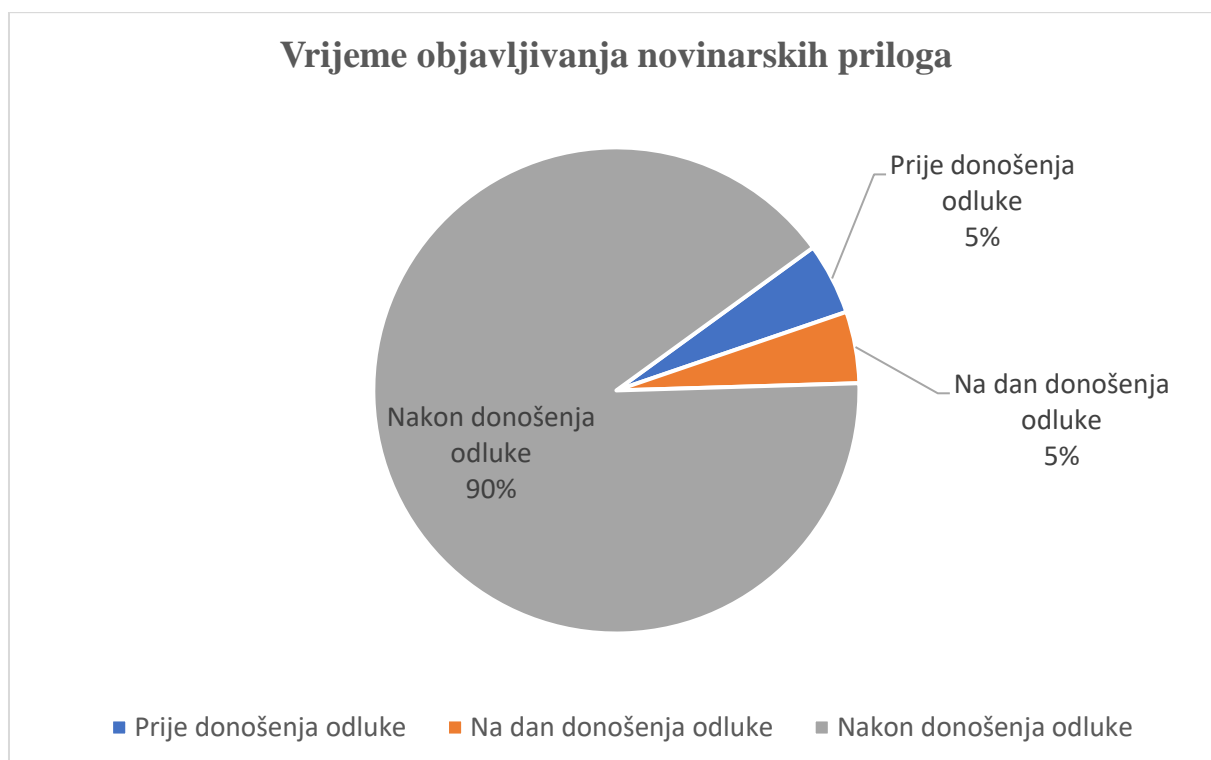

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str 60.

8.2. Vrijeme objavljivanja novinarskih priloga

Prije donošenja novog Zakona o pobačaju u Poljskoj objavljeno je 3 novinarskih priloga (5%). Na dan izglasavanja novog Zakona objavljeno je također 3 priloga (5%), a u periodu od nekoliko mjeseci, nakon prihvatanja novog Zakona, objavljeno je 57 novinarskih priloga (90%). Portali *Narod.hr*, *24sata.hr* i *Index.hr* objavili su svaki po jedan novinarski prilog prije donošenja novog Zakona, dok *Dnevnik.hr* u toj skupini nije objavio niti jedan prilog. Istaknut ćemo kako je portal *Narod.hr* prije donošenja odluke prenio informaciju da je prijedlog novog Zakona rezultat građanske inicijative koju je podržalo više od 830 tisuća poljskih građana. Shodno tome, portal *24sata.hr* nakon odluke ustavnog Suda spomenuo je kako se radi o građanskoj inicijativi, dok je portal *Index.hr*, nakon odluke poljskog ustavnog Suda, Zakon okarakterizirao rigoroznim.

Grafikon 2.: Vrijeme objavljivanja novinarskih priloga

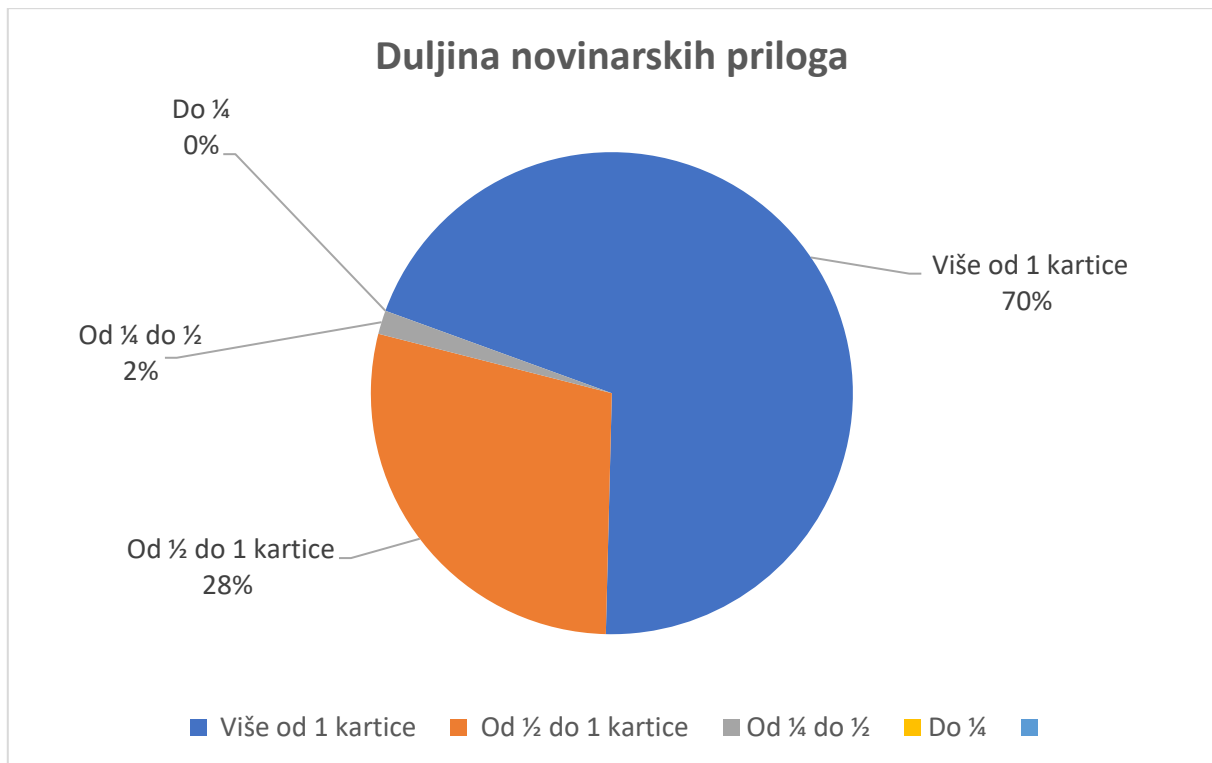

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 60

8.3. Duljina novinarskih priloga

Između ostalih parametara istraživanja, duljina novinarskih priloga nam sugerira koliko je prostora novinar osigurao za obradu teme. Iz navedene analize uočavamo kako je većina novinarskih priloga duža od jedne kartice teksta, točnije njih 44. Nadalje, 18 novinarskih priloga dužine je od $\frac{1}{2}$ do 1 kartice teksta, a 1 novinarski prilog svrstava se u skupinu dužine od $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ kartice teksta. Niti jedan novinarski prilog nije u skupini do $\frac{1}{4}$ kartice teksta. Portali *Index.hr* i *Narod.hr* oboje imaju po 15 novinarskih priloga dužih od 1 kartice teksta. Portal *24sata.hr* ima 12 novinarskih priloga dužih od 1 kartice teksta, a portal *Dnevnik.hr* ima 2 novinarska priloga duža od 1 kartice teksta. Većina novinarskih priloga dužih od 1 kartice teksta, kroz svoj sadržaj, ponavlja iste informacije objavljene na dan, i nekoliko dana nakon odluke Ustavnog suda. Slijedom navedenog, *Dnevnik.hr* ima 3 novinarskih priloga dužine od $\frac{1}{2}$ do 1 kartice teksta i 1 novinarski prilog od $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ kartice teksta. Nakon njega slijedi *Narod.hr* sa 2 novinarska priloga od $\frac{1}{2}$ do 1 kartice teksta, a u istoj skupini dužine od $\frac{1}{2}$ do 1 kartice teksta *24sata.hr* ima 6 novinarskih priloga.

Grafikon 3.: *Duljina novinarskih priloga*

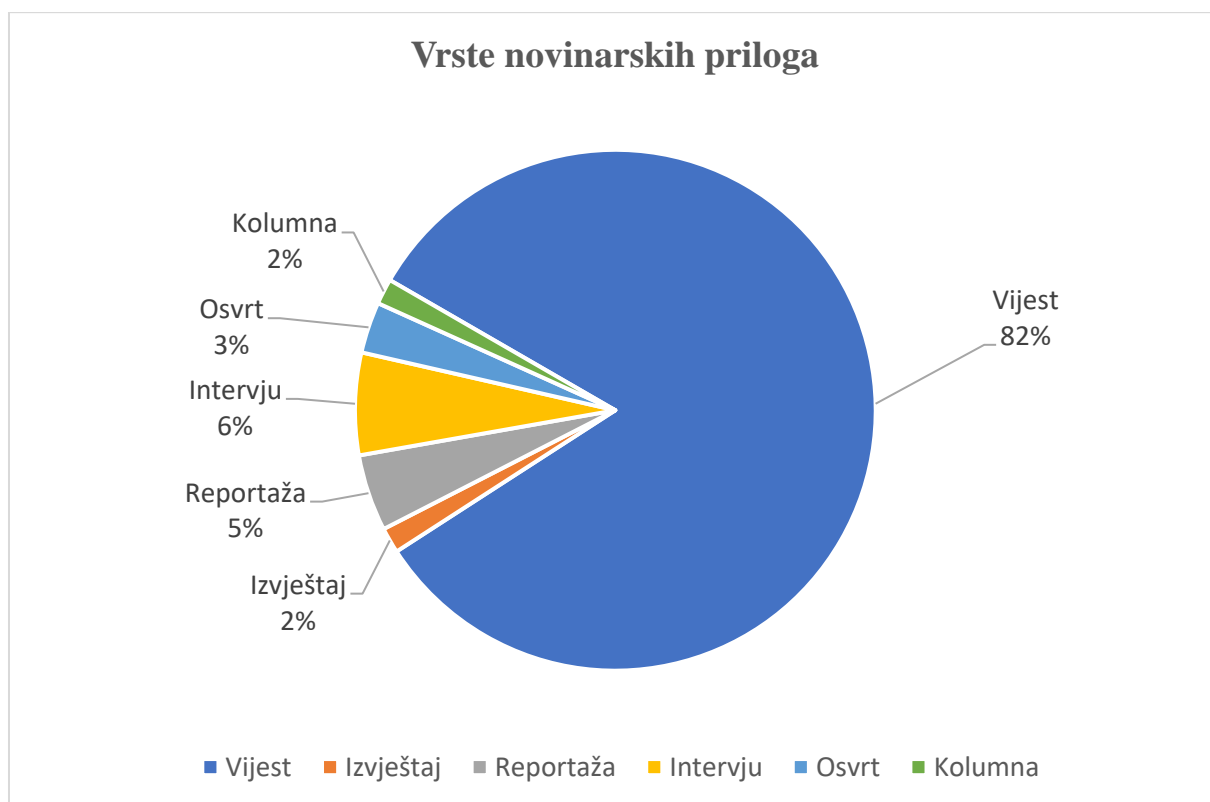

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 60

8.4. Vrste novinarskih priloga

Analiza sveukupnog broja novinarskih priloga (63) pokazuje kako je 82% tekstova po svojoj strukturi vijest. U sebi sadržavaju prenošenje odluke poljskog Ustavnog suda, izjave pripadnika građanskih inicijativa te izjave prosvjednika. Između ostalog, informiraju o političkim izjavama i političkim nesuglasicama. Samo jedan izvještaj koji govori o poljskom Zakonu o pobačaju pronalazimo na portalu *24sata.hr* koji je vezan uz izvještaj Hrvatskog Sabora održanog 3. 11. 2020. Jednu reportažu objavio je *Dnevnik.hr* prenoseći televizijsku reportažu, dok je *Index.hr* objavio dvije reportaže o prosvjedima u obliku prijenosa uživo. *Narod.hr* objavio je 3 intervjua od kojih su 2 sa hrvatskim političarem, Fredom Matićem i pripadnicom *pro-life* građanske inicijative Željkom Markić, a 1 intervju informira o stavovima poljskog liječnika. Osvrt na cjelokupnu situaciju u Poljskoj pronalazimo u 2 novinarska priloga na portalu *Narod.hr*, te je na istom portalu objavljena 1 kolumna koja se nadovezuje na ovu temu.

Grafikon 4.: Vrste novinarskih priloga

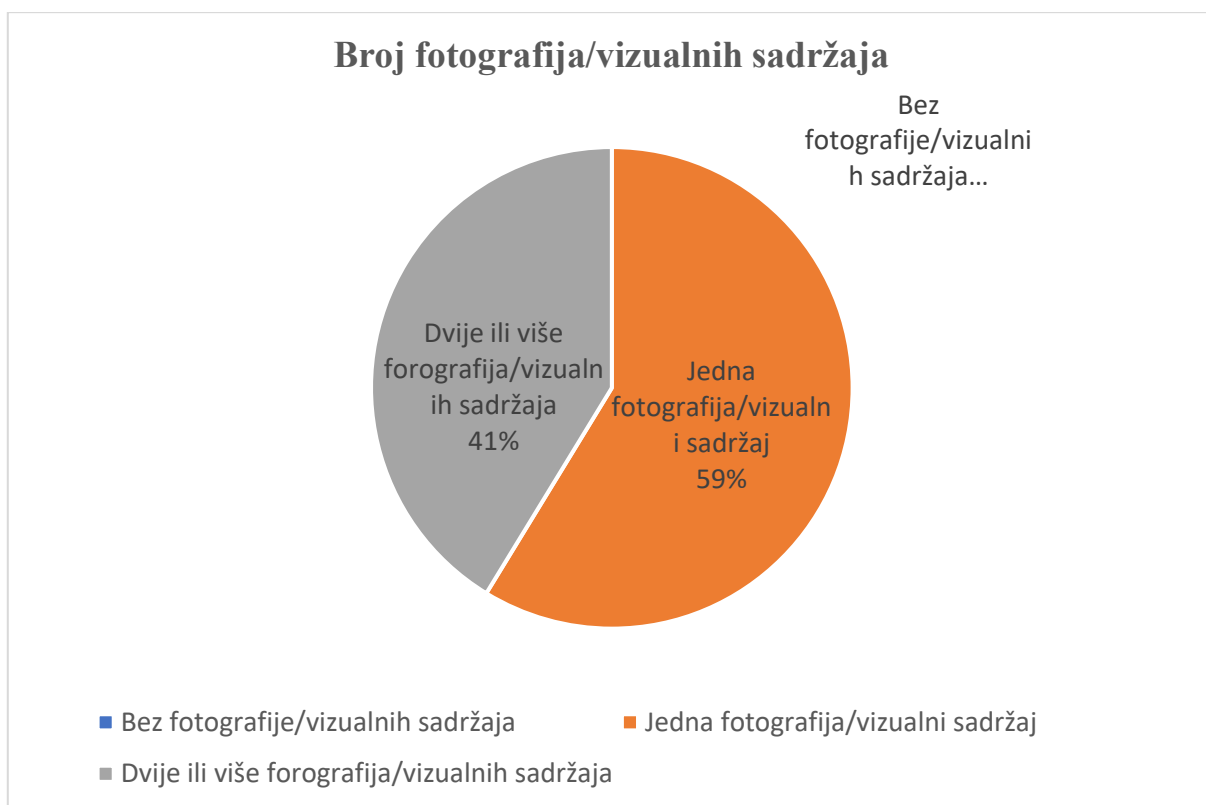

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 60

8.5. Broj fotografija/vizualnih sadržaja

Iz obrađenih novinarskih priloga vidljivo je kako ne postoji novinarski prilog bez ijedne fotografije ili vizualnog sadržaja. Od 63 novinarskih priloga, 37 ih ima jednu fotografiju/jedan vizualni sadržaj, a 26 ima dvije ili više fotografija/vizualnih sadržaja. *Index.hr* posjeduje najveći broj novinarskih priloga s vizualnim sadržajima kombinirajući fotografije s video materijalima. Ostali portali; *24sata*, *Narod.hr* i *Dnevnik.hr* također svoje tekstove nadopunjuju fotografijama i video materijalima. Nijedan portal nije objavio grafikone, tablice ili dokumente.

Grafikon 5.: Broj fotografija/vizualnih sadržaja

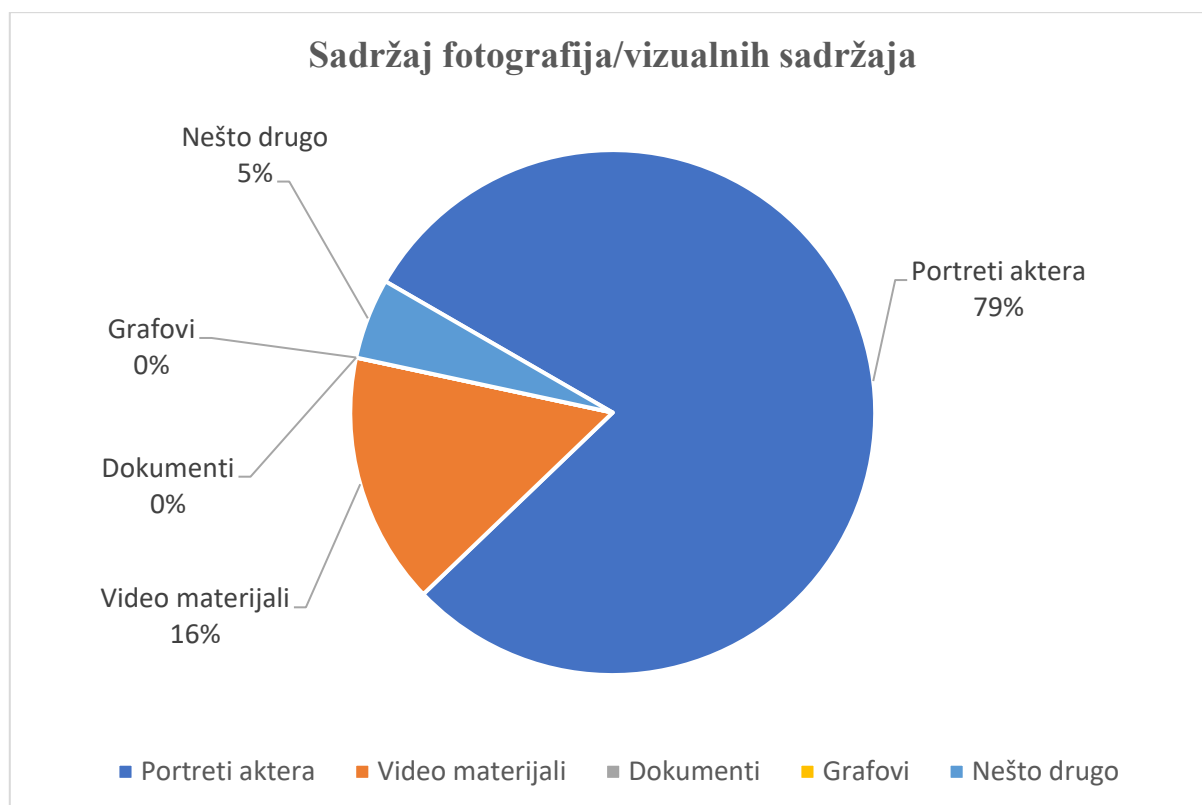

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 60

8.6. Sadržaj fotografija/vizualnih sadržaja

Vizualni sadržaji kao što su fotografije, video materijali, grafikoni, ilustracije te ostali predmeti koji spadaju u ovu skupinu pridonose čitateljima bolje razumijevanje sadržaja. Također, vizualna se komunikacija vrlo često koristi kao sredstvo za postignuće nekog željenog učinka, kako bi se privukla pažnja ili izazvala emotivna reakcija. Analizom 63 novinarskih priloga dobivamo uvid kako se u 47 priloga nalaze portreti aktera, bilo pripadnika građanskih inicijativa ili političara. U skupini *nešto drugo* uvršteno je 16 novinarskih priloga. U 21 novinarskih priloga priložen je video s prosvjednicima, u 3 priloga priložen je video s hrvatskim javnim osobama koje su komentirale Zakon o pravu na pobačaj u Poljskoj, te 1 prilog posjeduje video intervju s poljskim liječnikom.

Grafikon 6.: Sadržaj fotografija/ilustracija

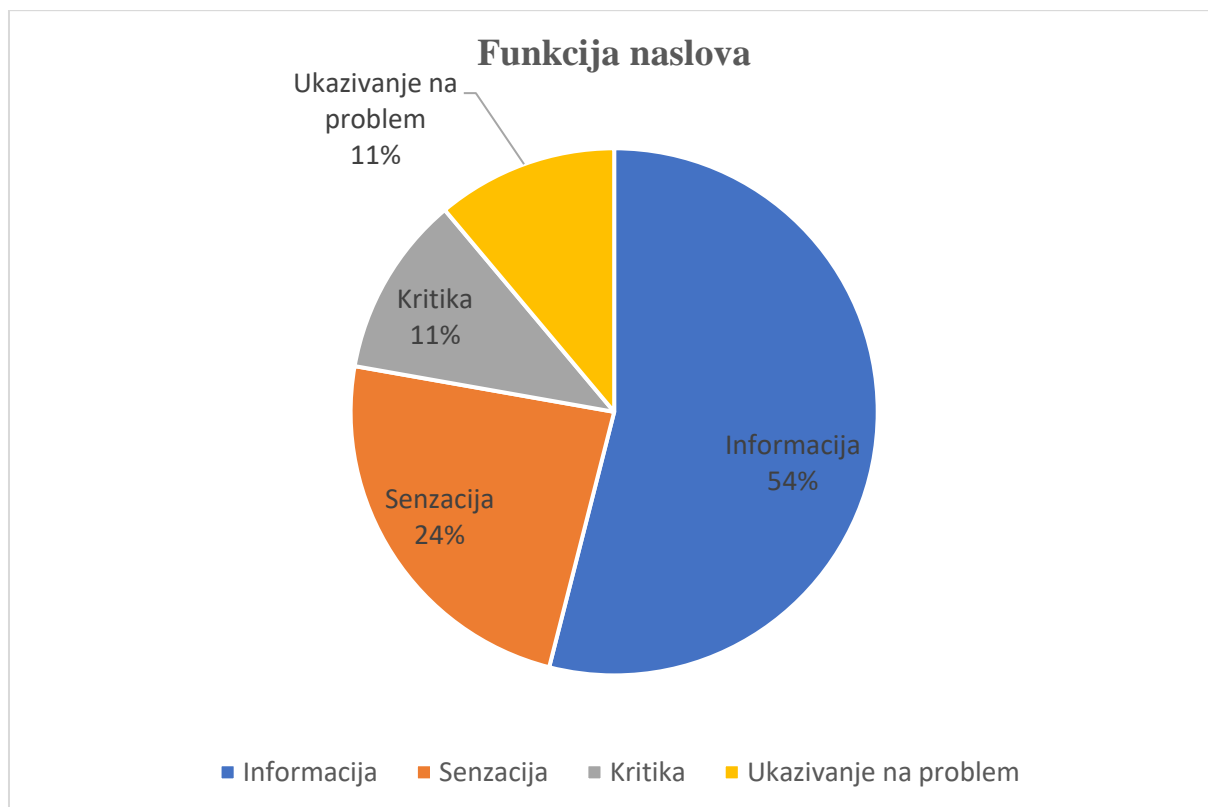

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 60

8.7. Funkcija naslova

Funkcija naslova sama po sebi ima veliku važnost, prvenstveno zbog privlačnosti. Ona donosi veći ili manji broj klikova na web portalima. Rezultati ovog istraživanja pokazuju kako 54% novinarskih priloga (34) ima naslove u funkciji informiranja, 24% naslova (15) ima funkciju senzacije, dok se 11% naslova (7) bavi kritikom. Isti broj novinarskih priloga (7) ukazuje na problem. Kao primjer senzacionalističkog naslova možemo upotrijebiti: „*Markić: Život čovjeka počinje začecem; Matić: Zar sam ja, kad masturbiram, ratni zločinac?*“ Ovakav naslov potpuno zanemaruje samu bit i problematiku teme zbog čega se intervju i napravio. S druge strane, primjer kritike „*Europarlamentarci: Gotovo potpunom zabranom pobačaja u Poljskoj se krše prava žena*“ ukazuje na činjenicu da Poljska nije usklađena sa zakonima Europske Unije, te se kritizira odluka poljske Vlade na način da se upozorava na prava žena. Nadalje, naslov koji ukazuje na problem jest: „*Poljska vlast odgodila je odluku o zabrani pobačaja: 'Treba nam mir i rasprava o ovom pitanju'*“ sugerira da bi potvrda odluke o novom Zakonu mogla više naštetiti nego pridonijeti zbog masovnih prosvjeda koje je uzrokovala.

Grafikon 7.: *Funkcija naslova*

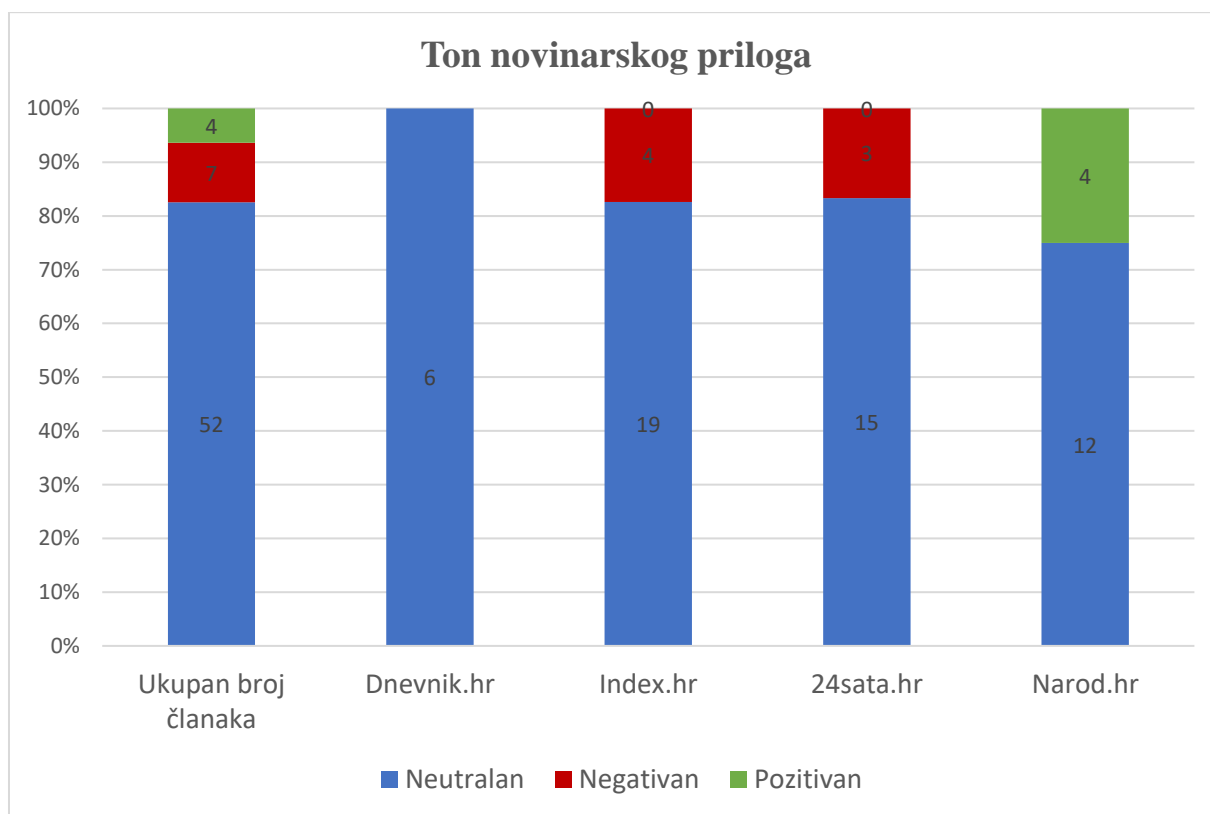

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 60

8.8. Ton novinarskog priloga

Ton novinarskog priloga ukazuje na prihvaćanje, neprihvaćanje ili na neutralnost prema odluci Ustavnog suda u Poljskoj. Prema novom Zakonu žene u Poljskoj mogu pobaciti u slučaju silovanja, incesta ili ako je ugrožen život majke. Ova odluka potaknula je mnoge rasprave zbog toga što ne postoji univerzalan konsenzus oko pitanja kada započinje ljudski život. Također, stvaraju se i sukobi oko pitanja, čije je pravo veće? - Djetetovo pravo na život ili slobodna odluka žene hoće li napraviti abortus? Naime, kada novinar piše o bilo kojoj temi, pa tako i o ovoj, on mora ostati objektivan i nepristran. Analizirajući tekstove vidimo kako 52 (83%) novinarska priloga ima neutralan ton, 7 (11%) novinarskih priloga ima negativan ton i 4 (6%) novinarskih priloga ima pozitivan ton. Negativan ton novinarskih priloga pronalazimo na portalima *Index.hr* i *24sata.hr*, a pozitivan ton pronalazimo na portalu *Narod.hr*.

Grafikon 8.: Ton novinarskog priloga

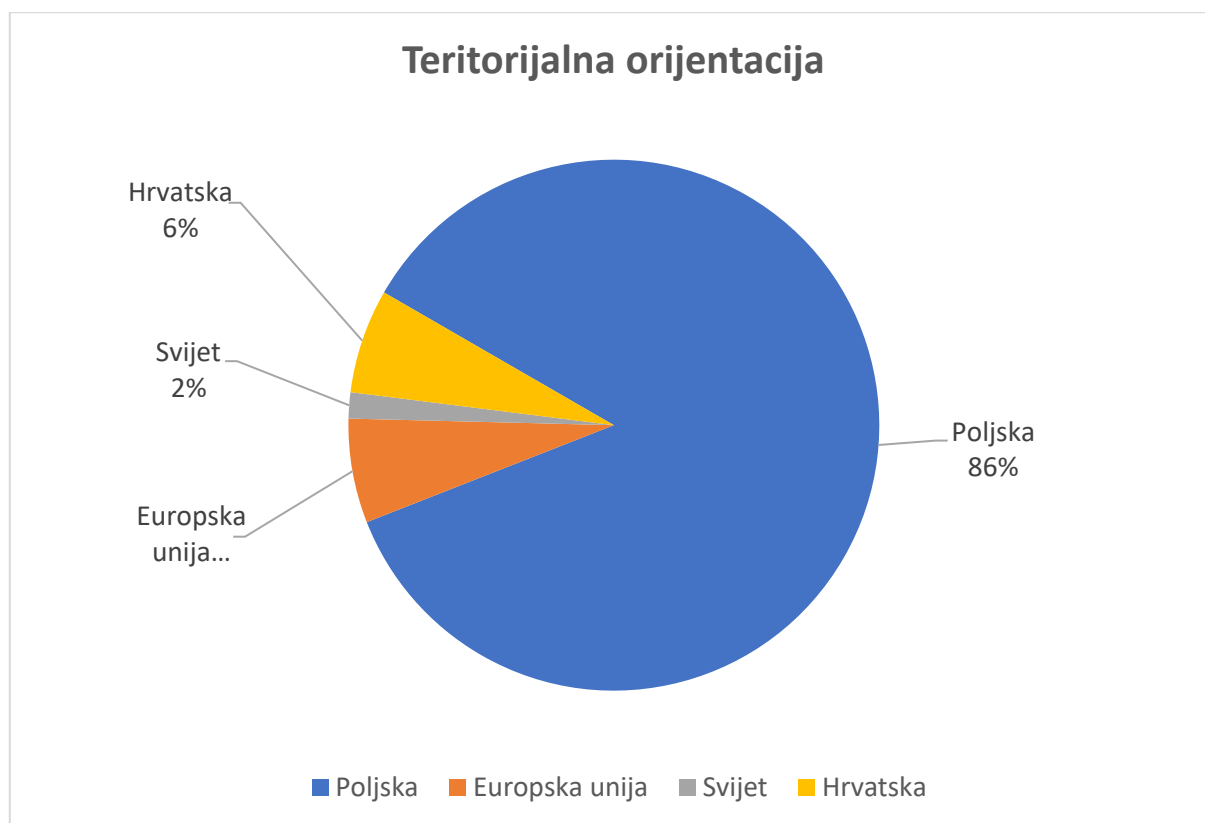

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 60

8.9. Teritorijalna orijentacija

S obzirom da je tema koja se obrađuje u ovom diplomskom radu direktno vezana uz Republiku Poljsku, te se bavi zakonskim odlukama poljskog Ustavnog suda, vidimo da je od 63 novinarskih priloga njih 54 vezano uz državu gdje je Zakon i donesen. Ostali tekstovi, točnije njih 4 uspoređuju zakone Europske unije s Poljskom, 4 ih se bavi političkim i građanskim raspravama vezanim uz ovu temu u Hrvatskoj, dok se 1 novinarski prilog odnosi na svijet, točnije na izjavu pape Franje koji je poslao poruku nakon donošenja odluke poljskog Ustavnog suda.

Grafikon 9.: Teritorijalna orijentacija

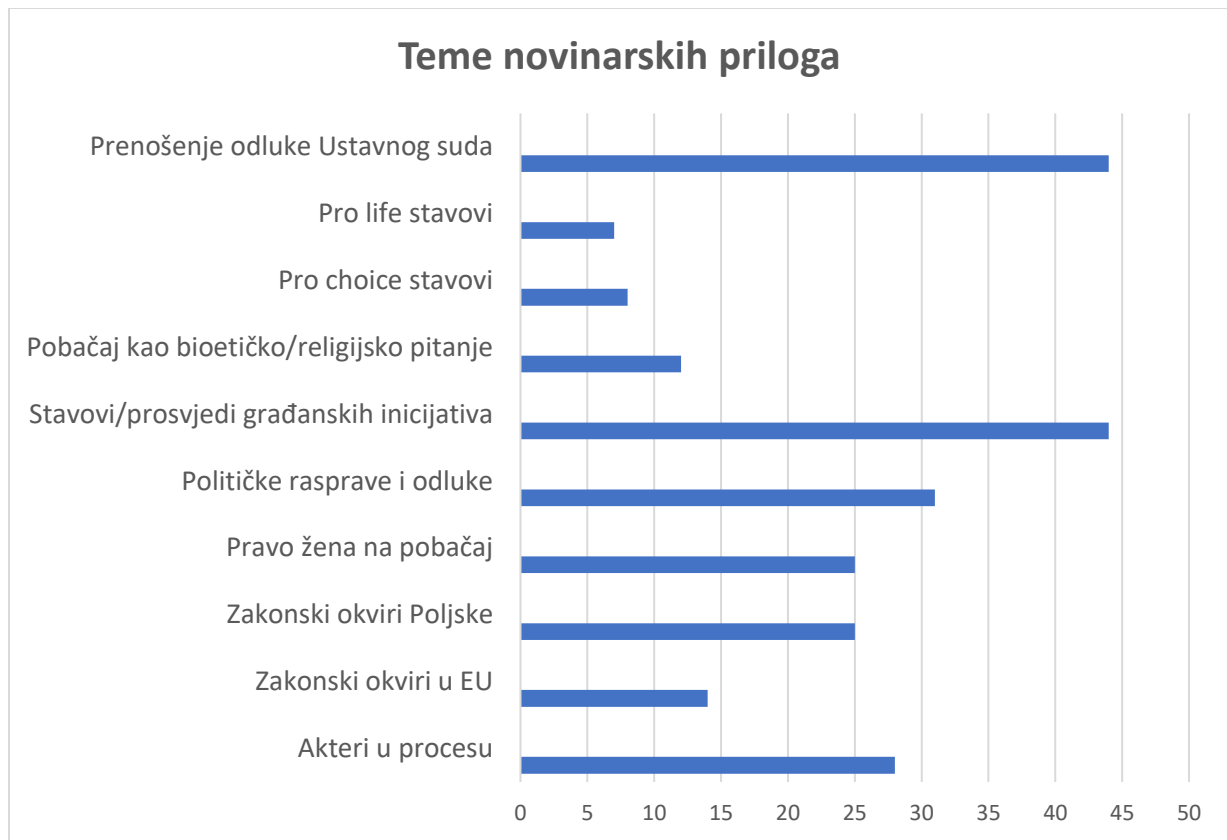
Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 60

8.10. Teme novinarskih priloga

Poljski Ustavni sud 22. listopada 2020. donio je odluku da je abortus dopušten samo u slučaju silovanja, incesta ili u slučaju kada je ugrožen život majke. Dakle, ovim Zakonom zabranjen je eugenički pobačaj što je u konsenzusu sa poljskim Ustavom koji jamči zaštitu prava na život od trenutka začeća. Nadalje, poljski Ustavni sud također je presudio da svaki ljudski život jednako vrijedi neovisno o tome radi li se o nerođenoj, o mladom, vitalnom ili o starijoj osobi. Istodobno, poljski Ustavni sud pozvao se na *Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom* koju su proglasili Ujedinjeni narodi. S obzirom na ovako kompleksnu i zahtjevnu temu, portali su imali prostora za analizu iz više perspektiva što bi doprinijelo boljem poznavanju samog problema. Iz priloženih rezultata istraživačkog rada zaključujemo da su se portali više usredotočili samo na informiranje o odluci Ustavnog suda, ali i na izjave prosvjednika i pripadnika građanskih inicijativa. Političke rasprave i odluke, te akteri u procesu također su zastupljeni u većem broju tekstova, ali bez dubinske analize o njihovim odlukama i

stajalištima. U nijednoj kategoriji ne nalazimo dubinsku analizu koja se bavi odlukom poljskog Ustavnog suda.

Grafikon 10.: *Teme novinarskih priloga*

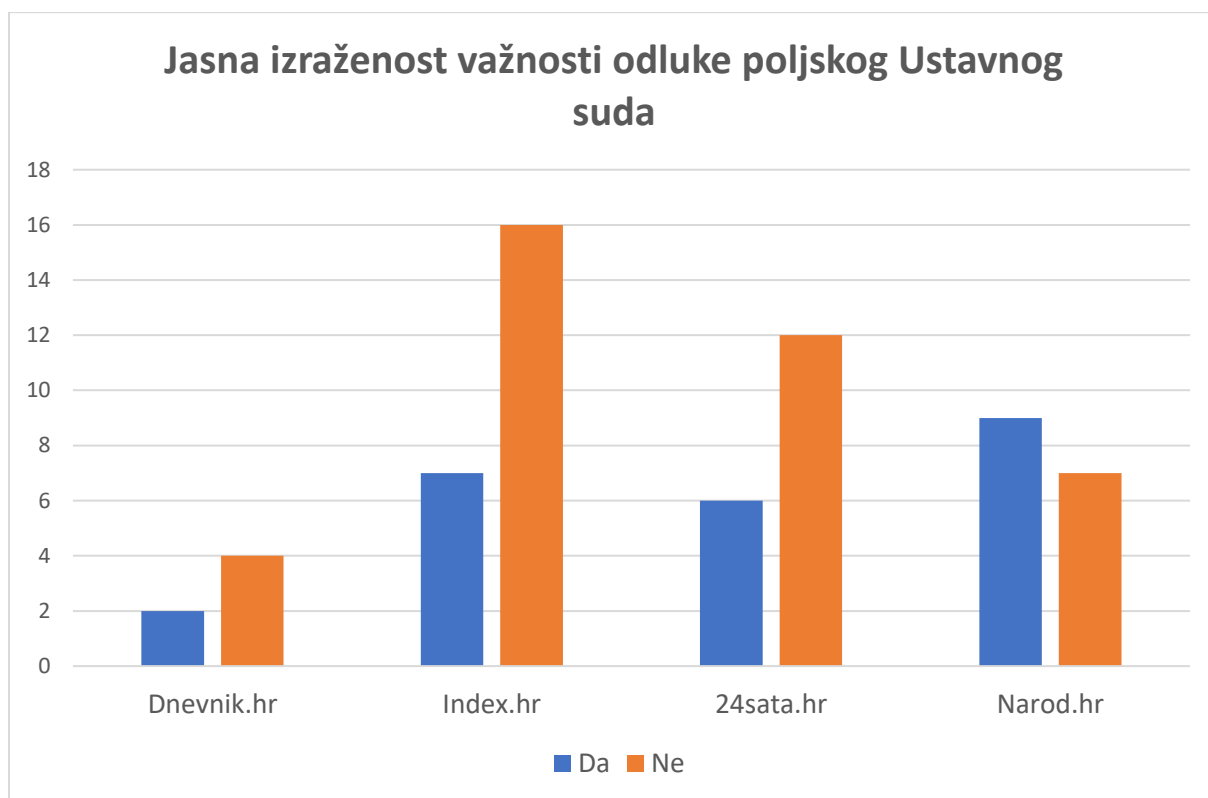

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 61

8.11. Jasna izraženost važnosti odluke poljskog Ustavnog suda

Jasna izraženost važnosti odluke neophodna je za adekvatnu prosudbu i evaluaciju čitatelja o navedenom problemu. Novinar, kao osoba koja prenosi informaciju i služi javnom dobru, nastoji, uz objektivno izvještavanje, prenijeti vijest kao cjelinu. Naglašavanje važnosti ističe i upozorava na određene detalje što čitatelju daje širi pregled. Iz grafikona ispod teksta vidimo kako je *Narod.hr* istaknuo više važnosti o temi koju obrađujemo usporedno s ostalim portalima.

Grafikon 11.: *Jasna izraženost važnosti odluke poljskog Ustavnog suda*

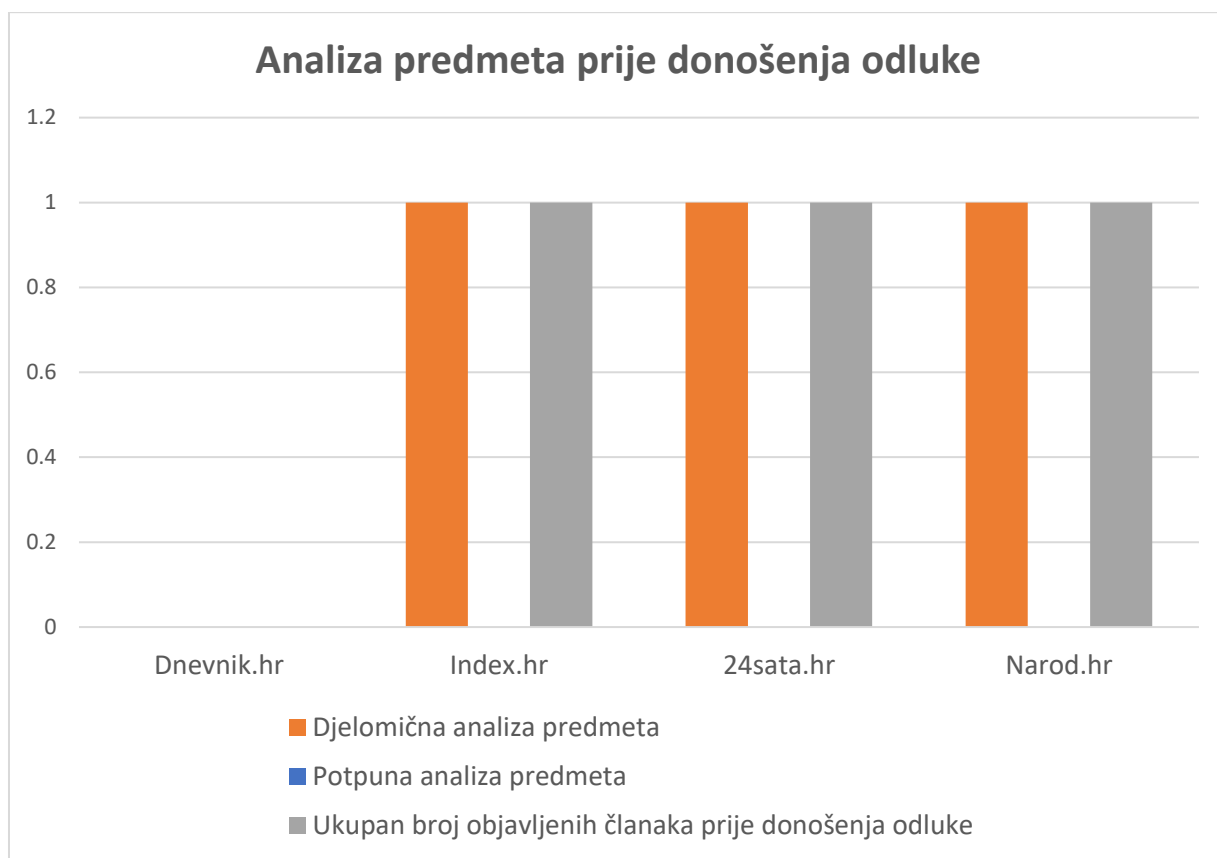

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 61

8.12. Analiza predmeta prije donošenja odluke

Polazeći s točke gledišta da se ovdje ne radi o Zakonu Republike Hrvatske već o Zakonu Republike Poljske razumno je da navedeni portali nisu objavili veći broj novinarskih priloga koji se bave analizom prije donošenja odluke poljskog Ustavnog suda. Naime, prilikom objave novinarskih priloga portali su bili upoznati sa sadržajem i modelom poljskog Zakona koji zabranjuje eugeničke pobačaje. Također, poznati su zakoni Europske unije i konvencije Ujedinjenih naroda koje se povezuju sa poljskim Zakonom. Portali *24sata.hr* i *Narod.hr* oboje imaju po 1 novinarski prilog sa djelomičnom analizom predmeta, *Index.hr* ima objavljen 1 novinarski prilog bez analize dok *Dnevnik.hr* nije objavio niti jedan novinarski prilog prije donošenja odluke. Nijedan portal nije istražio povezanost ove odluke s *Općom deklaracijom o ljudskim pravima*, s *Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom*, *Konvencijom s pravima djeteta* niti s medicinskim i bioetičkim priručnicima u kojima također leži temelj poljskog Zakona.

Grafikon 12., (13): *Analiza predmeta prije donošenja odluke*

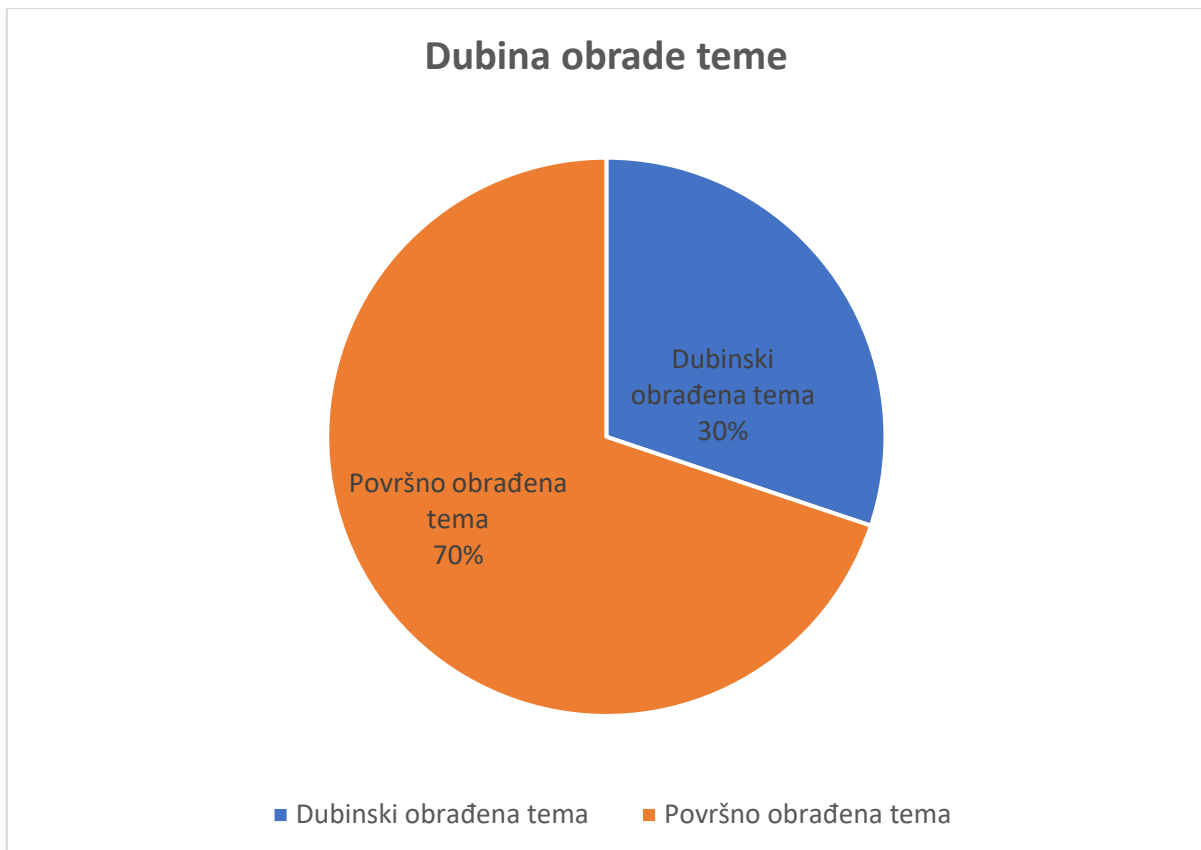

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 61

8.13. Dubina obrade teme

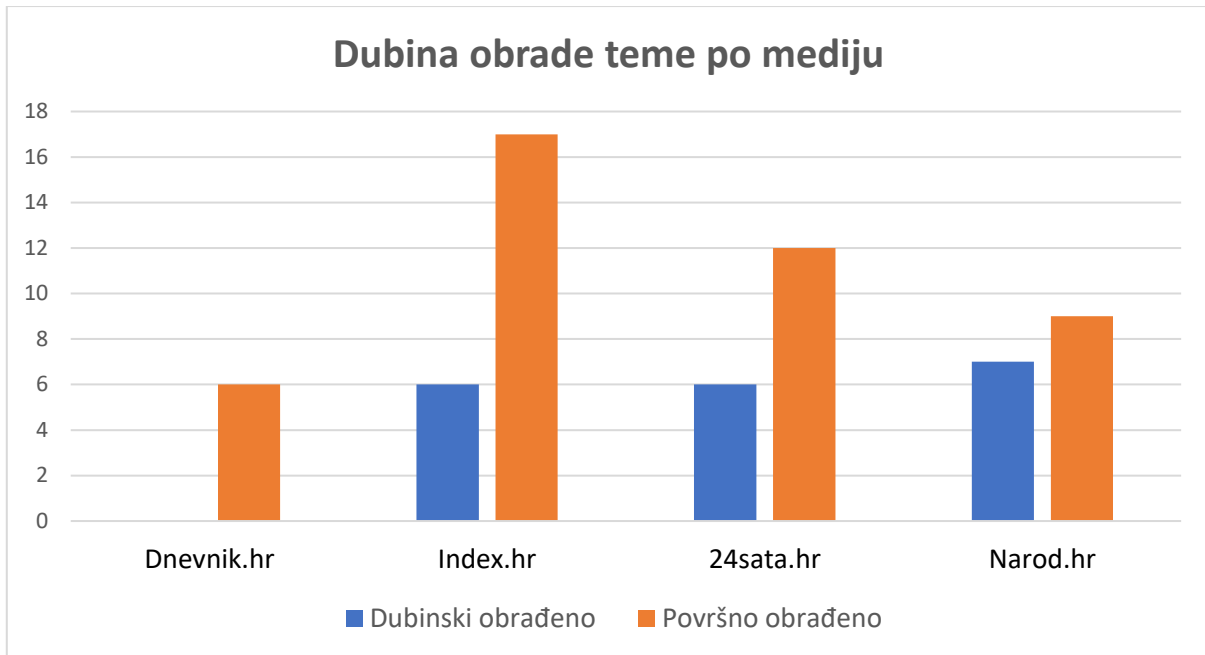
Prikazivanje detaljne analize, prenošenje raznih aspekata i objavljivanje izjava vezanih uz odluku Ustavnog suda uvjeti su koji određuju jesu li tekstovi dubinski ili površno obrađeni. Većina novinarskih priloga, točnije njih 70% duži su od jedne kartice teksta, ali u sebi ne sadrže opsežnu razradu teme već se prenose izjave građanskih inicijativa i političara. Identične izjave ponavljaju se u nešto većem broju novinarskih priloga zajedno s fotografijama i video materijalima. Najviše dubinski obrađenih tekstova s obzirom na ukupan broj objavljenih novinarskih priloga posjeduje portal *Narod.hr*, zatim slijedi *Index.hr*, pa *24sata.hr*, te *Dnevnik.hr* s nula dubinski obrađenih tekstova.

Grafikon 14.: *Dubina obrade teme*

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 61

Grafikon 15. (16).: Dubina obrade teme po mediju

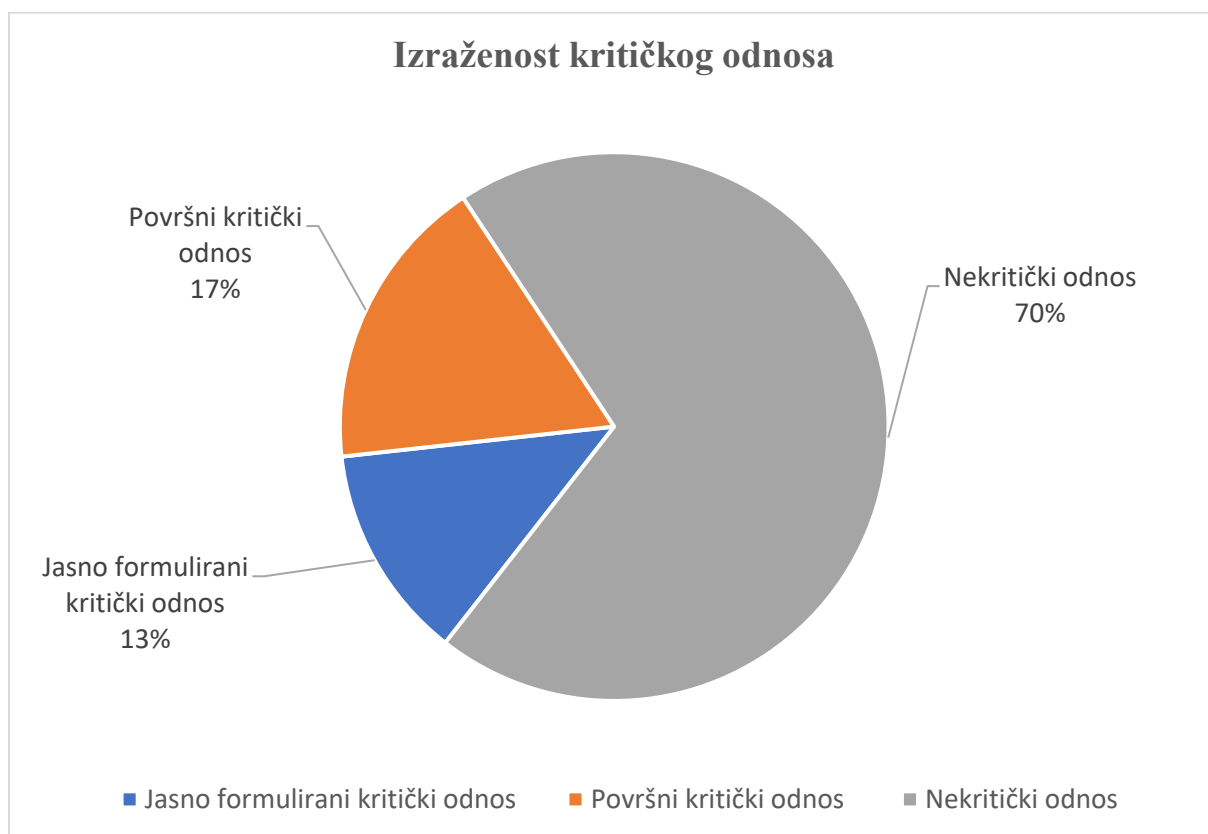

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 61

8.14. Izraženost kritičkog odnosa

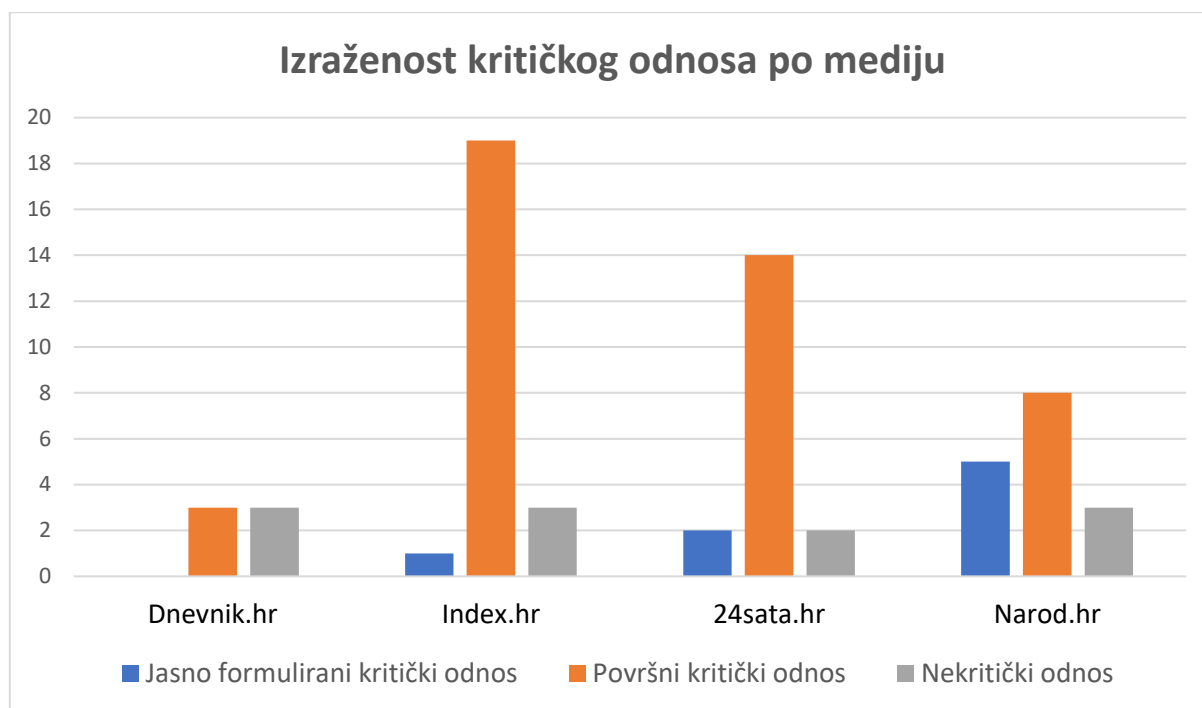
Iz analize izraženosti kritičkog odnosa može se primijetiti kako su portali bili više usmjereni na površno informiranje što je generiralo veliki broj novinarskih priloga s površnim kritičkim odnosom. Novinar prilikom obrade teme mora preispitati odluku poljskog Ustavnog suda te potvrditi ili osporiti zašto odluka je ili nije ispravna. Također, ova tema zbog svoje višeslojnosti i diskutabilnosti može ponuditi razne opservacije sukobljenih svjetonazora. Nepoželjno je da se nijedan novinarski prilog od njih 63 nije povezoao niti nadopunio sa znanstvenim ili stručnim radom iz bioetičkog, medicinskog, političkog ili etičkog područja. Poznavanje predmeta o kojem se piše pridonosi kvaliteti i vjerodostojnosti novinarskog priloga, te ozbiljnosti i dosljednosti portala i novinara koji ga pišu.

Grafikon 17.: *Izraženost kritičkog odnosa*

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 62

Grafikon 18. (19., 20.): *Izraženost kritičkog odnosa po mediju*

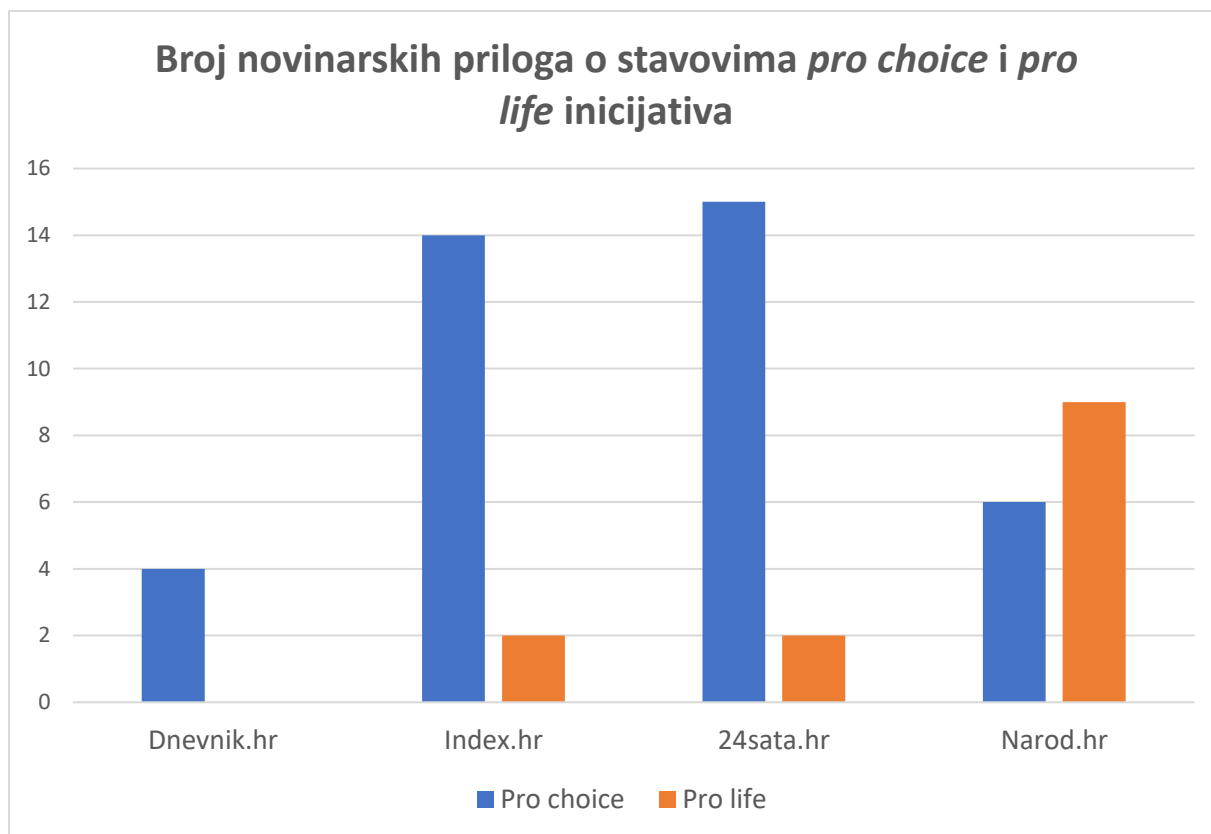

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 62

8.15. Broj novinarskih priloga o stavovima pro choice i pro life inicijativa

Veliki utjecaj na izglasavanje novog zakona imale su građanske inicijative. Pro *life* inicijative prikupile su više od 830 tisuća glasova na referendumu za zabranu eugeničkog pobačaja. S druge strane, pro *choice* inicijativa, zbog donošenja novog Zakona o pobačaju, organizirala je masovne prosvjede gdje se okupilo više od sto tisuća ljudi. Prosvjedi su trajali nekoliko mjeseci unatoč epidemiji korona virusa. Portali; *Index.hr*, *24sata.hr* i *Dnevnik.hr* u značajno više novinarskih priloga prenijeli su stavove i izjave pro *choice* inicijativa. *Narod.hr* objavio je veći broj novinarskih priloga o stavovima pro *life* inicijativa.

Grafikon 21. (22.): Broj novinarskih priloga o stavovima *pro choice* i *pro life* inicijativa

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 62

8.16. Broj izvora informacija u novinarskom prilogu

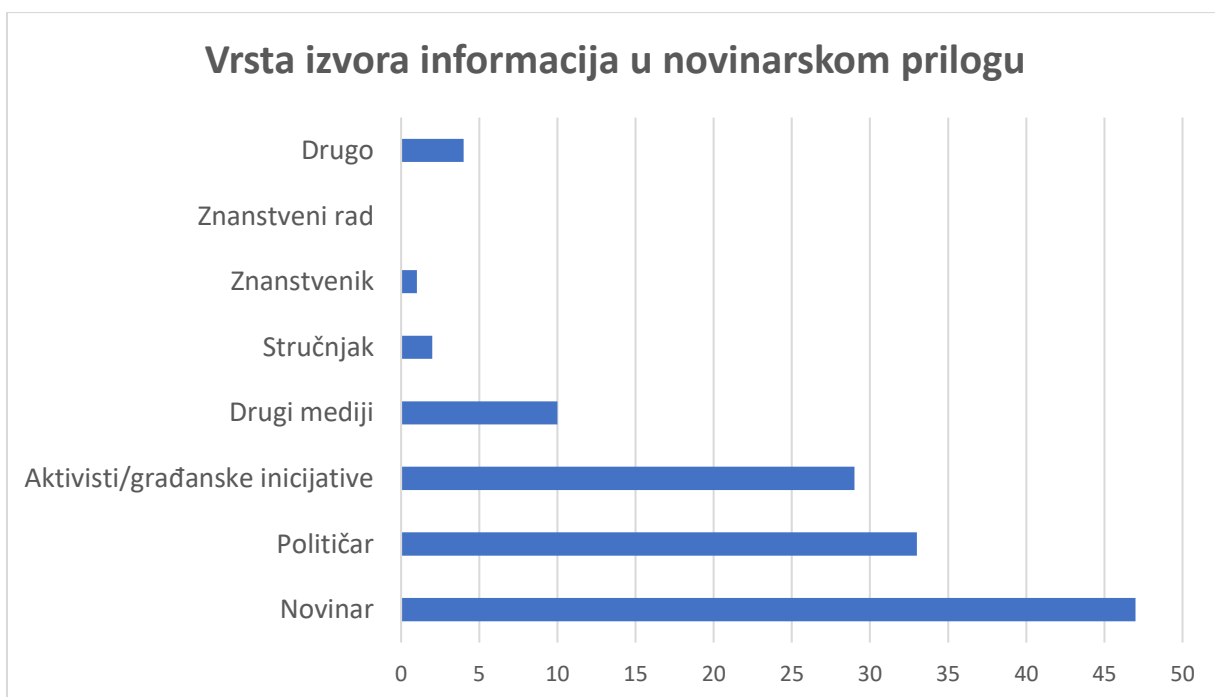
Novinar, prilikom pisanja vijesti, nastoji neki događaj prikazati iz više pogleda, odnosno informirati se iz više izvora. Informacija koja u sebi sadrži više izvora upućuje na veći angažman novinara te samim time ona postaje vjerodostojnija. Iz priložene tablice vidimo kako 29% novinarskih priloga dolazi iz jednog izvora, 46% novinarskih priloga iz 2 izvora, te 25% novinarskih priloga dolazi iz tri ili više izvora. Uočavamo kako najviše novinarskih priloga dolazi iz 2 izvora što u ovom slučaju znači da je novinar prenio agencijsku vijest o odluci Ustavnog suda koju je povezo sa izjavama političara ili sa izjavama aktivista i pripadnika građanskih inicijativa objavljenih u drugim medijima. Novinarski prilozi s jednim izvorom, u većini slučajeva, prenose agencijsku vijest o odluci Ustavnog suda dok novinarski prilozi s tri ili više izvora uključuju odluku Ustavnog suda te izjave i stajališta iz političkog, društvenog i religijskog konteksta.

Grafikon 23. Broj izvora informacija u novinarskom prilogu

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 62

Grafikon 24.: Vrsta izvora informacija u novinarskom prilogu

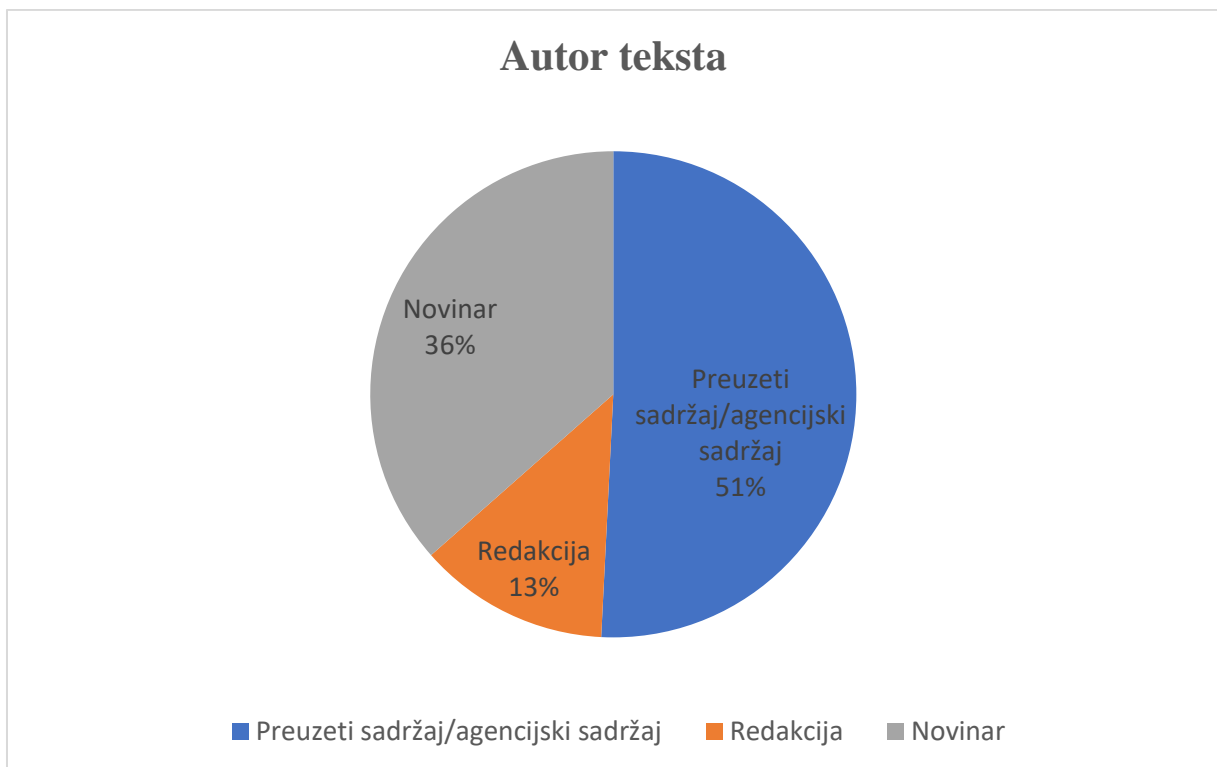

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 62

8.17. Autor teksta

Informacija o autoru teksta upućuje na točnost, ali i na autentičnost napisanog novinarskog priloga. Neovisni portali ili medijske kuće koje posjeduju portale nerijetko svoje rubrike pune agencijskim vijestima jer na taj način u vrlo kratkom vremenskom periodu preuzmu provjerenu vijest. Analiza novinarskih priloga pokazala je da je 51% tekstova agencijski sadržaj što je uzrokovalo ponavljanje istih informacija u velikom broju istraženih predmeta. Redakcija i novinari kao autori teksta svoje su podatke obično povezivali s agencijskim sadržajem.

Grafikon 25.: Autor teksta

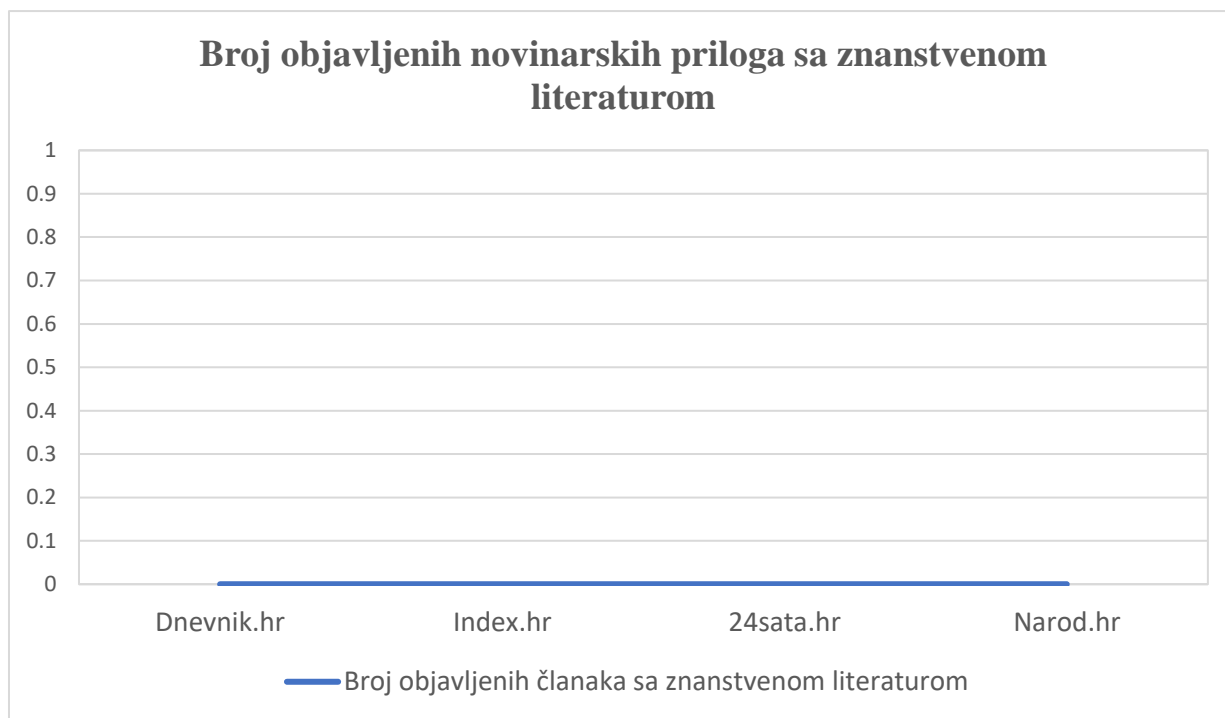
Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 63

8.18. Broj objavljenih novinarskih priloga sa znanstvenom literaturom.

Analiza pokazuje kako nijedan portal u ovom istraživanju nije objavio dokumente ili poveznice na dokumente koji bi doprinijeli objektivnosti i smislenosti novinarskih priloga. U okviru teme koja govori o zabrani eugeničkog pobačaja neophodno je sagledati okolnosti s više strana. Medicina, političke znanosti i filozofija pružaju popriličan broj suvislih odgovora koji bi čitatelju razjasnili zašto je došlo do zabrane eugeničkog pobačaja i što je potaknulo masovne

prosvjede. Naime, portali nisu išli u smjeru istraživanja što znači da se tema površno vrednovala.

Grafikon 26.: *Broj objavljenih novinarskih priloga sa znanstvenom literaturom*

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 63

Grafikon 27.: *Tema znanstvene literature*

Izvor: Tablica zbirnih rezultata, str. 63

9. Analiza rezultata – potvrđivanje ili opovrgavanje hipoteze

Hipoteza 1: Četiri hrvatska portala nisu cjelovito, kritički i dubinski obradili temu o usvajanju Zakona o zabrani eugeničkog pobačaja u Poljskoj.

S napretkom genetike kao znanosti i razvojem embriologije medicina je dobila dubinski uvid u razvojne faze čovjeka. Naime, prenatalni genetski testovi mogu pokazati da će se dijete razvijati s poteškoćama ili da postoji rizik od takvog razvoja. Također, testovi mogu indicirati da će dijete živjeti kratak, mukotrpan život. Zbog takvih pokazatelja mnogi se slažu da je abortus u takvim slučajevima, uz slučajeve silovanja, incesta i ugroze majčinog života, moralno ispravan. Shodno tome, ako majka ipak odluči roditi dijete bez obzira na gore navedene rizike postavlja se pitanje, hoće li takva osoba biti na teret društvu i obitelji? Naime, poljski Ustavni sud 22. listopada 2020. donio je Zakon o zabrani eugeničkog pobačaja što znači da je pobačaj dostupan samo u slučajevima silovanja, incesta ili kada je ugrožen život majke. Poljski Ustavni sud u svojem je obrazloženju naveo da su ponovno presudili kako osoba ima pravo na život od trenutka začeća. Zaključio je da svaki ljudski život jednako vrijedi, da nema boljih ili lošijih ljudi i da svaki čovjek ima jednako pravo na život. Također, poljski Ustavni sud je naveo da ljudski život ima jednaku vrijednost neovisno o tome radi li se o nerođenome, o mladom, vitalnom ili o starijoj osobi. Ustavni sud tvrdi da na tim temeljima ljudske civilizacije počiva poljski pravni sustav, te da je Čl. 4 stavak 1 točka 2 zakona o planiranju obitelji neustavan. Neustavan je zato što je dopuštao eugenički pobačaj.

Doduše, kako je ova tema predmet analize diplomskog rada, možemo zaključiti jesu li mediji poštivali deontološka načela novinarske etike i jesu li adekvatno evaluirali temu usvajanja Zakona o zabrani eugeničkog pobačaja u Poljskoj. Sveukupno je obrađeno 63 novinarskih priloga od kojih je 44 duže od 1 kartice teksta, 18 novinarskih priloga dužine je od pola do jedne kartice, a 1 novinarski prilog kraći je od pola kartice. Nadalje, 52 novinarska priloga od ukupnih 63 po svojoj su vrsti vijest. Najviše se prenosila odluka poljskog Ustavnog suda, te informacije o masovnim prosvjedima. Objavljeno je 4 intervjua u kojem su sudjelovali hrvatski građani iz političkog i društvenog prostora koji su raspravljali o gore navedenoj temi. Također, objavljena su i 2 osvrta, 3 reportaže, 1 izvještaj i 1 kolumna. Naslovi su po svojoj karakteristici u 54% slučajeva prenosili informaciju, u 24% slučajeva senzaciju, te u 11% slučajeva prenosili su kritiku i ukazivali na problem. Shodno tome, najzastupljenije teme novinarskih priloga jesu one koje su prenijele odluku Ustavnog suda i izjave/stavove građanskih inicijativa. Iza njih slijede

teme političkih rasprava, prava na pobačaj i zdravlje žena, te spominjanje zakonskih okvira Republike Poljske. Najmanje se pisalo o eugeničkom pobačaju kao bioetičkom, političkom i zakonskom pitanju, te o *pro life i pro choice* stavovima. Iz ovoga zaključujemo kako su se portali fokusirali više na prenošenje same odluke i na masovne prosvjede koji su uslijedili nakon izglasavanja Ustavnog suda. Međutim, 3 od 4 portala zakon u Poljskoj okarakterizirali su kao sramotan i rigorozan bez jasnog objašnjenja zašto to ističu. Također, niti jedan portal nije naveo jasno objašnjenje zašto bi ženama trebao biti dopušten eugenički pobačaj već su samo naveli da je to dio ljudskih prava. U 24 novinarskih priloga jasno je izražena odluka poljskog Ustavnog suda, dok u ostalih 39 novinarskih priloga odluka se veže ponajviše uz teme prosvjeda i političke rasprave. Samo je jedan portal prenio obrazloženje poljskog Ustavnog suda, dok nitko nije prenio dokumente vezane uz poljski Zakon. Tema usvajanja Zakona o zabrani eugeničkog pobačaja u Poljskoj prije odluke Ustavnog suda nije potpuno analizirana već samo djelomično i to na 3 portala gdje je svaki portal objavio 1 novinarski prilog. Slijedom navedenog, 70% novinarskih priloga temu je obradilo površno, a 30% novinarskih priloga temu je obradilo dubinski. Najveći broj dubinski obrađenih novinarskih priloga, s obzirom na ukupan broj tekstova, ima portal *Narod.hr*, dok *Dnevnik.hr* u istom omjeru ima najmanji broj dubinski obrađenih novinarskih priloga, točnije nijedan. Izraženost kritičkog odnosa prema odluci Ustavnog suda kao jasno formuliranog nalazimo u 13% novinarskih priloga, površan kritički odnos nalazi se u 17% novinarskih priloga dok ostatak od 70% novinarskih priloga ima nekritički odnos. Pored ostalog, 29% tekstova napisano je iz jednog izvora, 46% tekstova iz dva izvora, te 25% tekstova iz tri ili više izvora. Vrsta izvora informacija u novinarskom prilogu bio je primarno novinar, prosvjednici ili građanske inicijative te političari. Nakon njih slijede, kao sekundarni izvor: drugi mediji, religijske ustanove, stručnjaci iz sociologije i jedan znanstvenik/liječnik. Nijedan portal nije kao izvor informacije upotrijebio znanstveni rad niti znanstveno obrazloženje. Dakle, detaljnom analizom možemo zaključiti kako se u obrađenim tekstovima ne nalaze znanstveni radovi, obrazloženja znanstvenika i stručnjaka iz područja medicine i bioetike ili politike niti postoje poveznice na međunarodne dokumente koji su neupitno relevantni kako bi čitatelj u potpunosti shvatio ovu temu. Zaključno, rezultati pokazuju da je potvrđena prva hipoteza koja glasi: *Četiri hrvatska portala nisu cjelovito, kritički i dubinski obradili temu o usvajanju Zakona o zabrani eugeničkog pobačaja u Poljskoj.*

Hipoteza 2: Četiri hrvatska portala nisu se koristila znanstvenom literaturom i argumentacijom kako bi cjelovito i dubinski informirali javnost o odluci poljskog Ustavnog suda kojom se zabranjuje eugenički pobačaj.

Nakon što je poljski Ustavni sud donio odluku o zabrani eugeničkog pobačaja, na četiri odabrana hrvatska portala objavljeno je 57 novinarskih priloga. Prije odluke Ustavnog suda objavljena su 3 novinarska priloga, a zatim na dan odluke Ustavnog suda objavljena su još 3. Analizom njihovog sadržaja ustanovljeno je da nijedan portal nije u potpunosti proučio navedenu temu. Naime, nijedan dokument ili priručnik iz područja medicine, bioetike ili politike, vezan uz eugenički pobačaj, nije objavljen. Samo u jednom novinarskom prilogu od njih ukupno 63 prikazan je intervju s poljskim liječnikom koji iznosi svoje stručno mišljenje. Također, važno je napomenuti kako nijedan portal nije objavio koji se zakoni krše prilikom zabrane eugeničkog pobačaja, te se nitko nije dotakao pitanja čije je pravo veće; pravo žene ili pravo embrija/zigote/fetusa. Shodno navedenom rezultatu istraživanja možemo zaključiti da je potvrđena druga hipoteza koja glasi: *Četiri hrvatska portala nisu se koristila znanstvenom literaturom i argumentacijom kako bi cjelovito i dubinski informirali javnost o odluci poljskog Ustavnog suda kojom se zabranjuje eugenički pobačaj.*

Hipoteza 3: Četiri hrvatska portala nisu objektivno pisala o stavovima *pro choice* i *pro life* inicijativa.

Od ukupno 63 novinarskih priloga, u njih 39 pisalo se o stavovima *pro choice* inicijativa. Pretežito su se prenosile izjave prosvjednika i pripadnika liberalnih građanskih organizacija. S druge strane, u 11 novinarskih priloga pisalo se o *pro life* stavovima među kojima se nalazi i izjava hrvatske aktivistice Željke Markić, izjave poljskih političara i svećenika, te izjave pripadnika poljskih konzervativnih građanskih organizacija. Novinari su u velikoj većini objektivno prenijeli izjave pripadnika *pro life* i *pro choice* opredjeljenja, ali u nekoliko novinarskih priloga novinari *pro life* aktiviste nazivaju ultra katolicima. Međutim, i s druge strane pronalazimo slično karakterizaciju gdje se u jednom novinarskom prilogu *pro choice* aktivisti nazivaju se ekstremnim ljevičarima te se njihove parole uspoređuju sa sotonom koji leži na leđima. Zaključno, analiza pokazuje kako se ovime ne potvrđuje treća hipoteza koja glasi: *Četiri hrvatska portala nisu objektivno pisala o stavovima pro choice i pro life inicijativa.*

Zaključak

Poljski zakon koji regulira pravo na pobačaj od 1993. do 2021. dopuštao je prekid trudnoće u slučajevima silovanja, incesta, kada je ugrožen život majke ili kada se ustanovilo nepovratno oštećenje fetusa. Smatralo se kako je takva uredba zakona konsenzus između kršćanskih vrijednosti ukorijenjenih u poljski narod i zaštite reproduktivnih prava žena. Međutim, 22. listopada 2020. Ustavni sud u poljskoj izglasao je kako oštećenje fetusa nije više opravdan razlog za abortus te se time zabranjuju eugenički pobačaji. U siječnju 2021. ovaj je Zakon stupio na snagu. Kritike zagovornika za slobodan pobačaj na odluku Ustavnog suda najviše su usmjerene na problem nedostupne medicinske pomoći i na utjecaj Crkve u Poljskoj. Tvrdе kako zbog toga, godišnje, sto tisuća poljskih žena odlazi u druge države izvršiti abortus. Naime, u Poljskoj se legalno obavi oko 1000 pobačaja na godinu.

Provedeno istraživanje u ovom diplomskom radu pokazuje kako portali: *Index.hr*, *24sata.hr*, *Dnevnik.hr* i *Narod.hr* nisu adekvatno, kritički i stručno izvještavali o odluci poljskog Ustavnog suda kojom se zabranjuju eugenički pobačaji. Uistinu, tema je sama po sebi vrlo složena i slojevita zbog toga što se ovom odlukom Republika Poljska odmaknula od liberalnih pravaca unutar Europske unije. Naime, nijedan se portal nije osvrnuo na to kako su prosvjedi protiv zabrane eugeničkih pobačaja pokrenuti još 2016. kada je poljska stranka, *Zakon i Pravda*, prihvatila prijedlog takvog Zakona zbog prikupljenih 830 tisuća potpisa od strane građanskih *pro life* inicijativa. Poruka je na tadašnjim prosvjedima bila ista kao i na nedavno održanima, a to je prekid državne kontrole nad ženskim tijelima. Mnogi prosvjednici svoje zakonsko uporište pronalaze u slučaju američkog sudskog procesa „*Roe vs Wade*“ nakon kojeg je u SAD-u legaliziran pobačaj na zahtjev iz bilo kojeg razloga do 7. mjeseca trudnoće. Tamo se ističe izjava kako je teško zamisliti veću invaziju na kontrolu pojedinca nad vlastitim tijelima od prisiljavanja žene, da protiv svoje volje, drži fetus u maternici.

Temelj Zakona o pobačaju u Poljskoj veže se uz argumente da osobe, posebno ako su nevine, imaju pravo na život. Ubojstvom nevine osobe krši se njezino pravo na život što je pred zakonom umorstvo. Nadalje, poljski Zakon na fetus gleda kao na osobu od trenutka začeća, a svi fetusi očito su nevini što im daje pravo na život. Na kraju se zaključuje kako pobačaj, ili ubojstvo fetusa, krši njegovo pravo na život i time predstavlja umorstvo. Ono što valja naglasiti i što dodatno uvjetuje pravo na život jest činjenica da se u trenutku začeća stvara potencijal koji otvara mogućnost da se embrij razvije u punopravnu osobu. Shodno navedenom, očigledno je kako se portali nisu usredotočili na kompleksnost ove teme koja u sebi objedinjuje: medicinske,

političke, pravne, etičke i bioetičke segmente. Više su bili usmjereni na prosvjede i informiranje o odluci Ustavnog suda na temelju površnih analiza.

Stoga, u smislu složenosti i slojevitosti ove teme na portalima nije spomenut najčešći uzrok koji potiče rasprave među *pro life* i *pro choice* skupinama. Naime, polemika o tome jesu li fetusi stvarne osobe s pravom na život od trenutka začeća vodi se više od 40 godina. Zagovaratelji pobačaja tvrde da fetusi nisu osobe i zato nemaju pravo na život što opravdava, u određenim slučajevima, abortus kao moralno prihvatljiv postupak. Zagovaratelji koji su protiv pobačaja tvrde da je čovjek osoba od trenutka začeća i kao takva uživa sva ljudska prava. Ovdje je potrebno staviti naglasak na pojam *osoba*.

Nadalje, zadnji i najvažniji aspekt ove teme kojeg portali nisu istražili jest pitanje eugeničkog pobačaja. Razvoj znanosti omogućio nam je uvid u razvojne stadije čovjeka kao nikada prije, te nam se nudi pregled ljudskog genetskog koda iz kojeg možemo ustanoviti hoće li dijete imati razvojne anomalije. Međutim, problematično je to što ne postoji jasna granica koja određuje u kojim će slučajevima eugenički abortus biti moralno ispravan, a u kojima ne. Naprimjer, genetski testovi mogu pokazati da postoji 90% šansi da dijete neće preživjeti ili da će se razvijati s anomalijama, dok s druge strane mogu pokazati kako postoji: 50%, 40%.... ili bilo koji drugi postotak šansi da će dijete spadati u gore navedene slučajeve. U tom kontekstu, žena se može odlučiti na pobačaj ako genetski testovi pokažu bilo kakvu mogućnost da će dijete u daljnjoj budućnosti bolovati od neke genetske bolesti. Dakle, zbog toga što ne postoji jasan stav, žene u bilo kojem slučaju, gdje postoji i najmanja mogućnost od bilo kakve bolesti ili sindroma, mogu napraviti abortus.

Pitanje je hoće li se eugenički pobačaji opravdavati samo u slučaju bolesti ili će ljudi, prije ili kasnije, pomisliti da je u redu abortirati ako dijete neće imati karakteristike kakvima su se nadali. Ovdje govorimo o slučajevima da će osoba vrlo vjerojatno biti: manje lijepa, niža, manje inteligentna, neće biti muškarac ili žena, ili čak da neće imati boju očiju kakvu su roditelji preferirali. Ako na takvu praksu gledamo iz perspektive utjecaja na društvo, možemo zaključiti da se na takav način izgrađuje okružje u kojemu više prava imaju „savršene“ osobe dok one osobe koje su bolesne ili hendikepirane ostaju na „milosti ili nemilosti“ svojih roditelja koji odlučuju hoće li ih zadržati ili abortirati.

Zaključno, novinari su prilikom izvještavanja o odluci poljskog Ustavnog suda o zabrani eugeničkog pobačaja zanemarili vrlo važne aspekte koji se vežu uz ovu temu. Čitatelji zbog toga nisu dobili sveobuhvatnu niti u potpunosti istraženu informaciju što su samo neki od

kriterija novinarske etike. Tema koju smo prikazali i istražili dobar je pokazatelj kako se vijesti nerijetko kopiraju te objavljuju na više portala i u više novinarskih priloga kako bi se popunile rubrike. Takve su radnje vrlo često motivirane uredničkom politikom koja čitatelje ostavlja neadekvatno informiranima i o ostalim temama. Novinari u sve više slučajeva ignoriraju deontološka načela svoje prakse i time samo narušavaju ugled jednog zahtjevnog i vrlo odgovornog poziva. Sve češće zaboravljaju svoju glavnu odgovornost, a to je informirati javnost na istinit i istinoljubiv, objektivan i vjerodostojan način.

Literatura

1. Alston, P. (1990). *The Unborn Child and Abortion under the Draft Convention on the Rights of the Child*. Human Rights Quarterly, 12 (1), 156-178.
2. Aramini, M. (2009.) *Uvod u bioetiku*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost.
3. Bertrand, C. J. (2007). *Deontologija medija*. Zagreb: Sveučilišna knjižara
4. Brajičić, R. (2001). *Donum Vitae – Dar života*. Obnovljeni život, 56 (2), 243-252.
5. Brusie, E., Copelon, R., deVore, J., Zampas, C. (2005). *Human Rights Begin at Birth: International Law and Claim of Fetal Rights*. Reproductive Health Matters, 13 (26), 120-129.
6. Carlson, B. M. (2019). *Human Embryology & Developmental Biology: 6th Edition*. St. Louis, Missouri: Elsevier.
7. Crnek, V. (2003). *Medicinska biologija: Dopunjeno izdanje*. Zagreb: Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
8. Davis, J. L. (2006). *The Disability Studies Reader*. New York: Routledge.
9. Fuzsara, M. (1991). *Legal Regulation of Abortion in Poland*. Signs, Vol. 17, No. 1., 117-128.
10. Hirvonen, E. (2017). *Polish Abortion Tourism*. Vantaa: Lauera University of Applied Sciences.
11. Joseph, R. (2009). *Human Rights and the Unborn Child*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers.
12. Kozakowska, K. M., Wanke, M. (2019) *Reproductive rights or duties? The rhetoric of division in social media debates on abortion law in Poland*. Social Movement Studies, Vol 18 (5), 1-20.
13. Labaš, D., Vizler, A. (2005) *Odgovornost primatelja u svjetlu medijske etike*. Nova prisutnost, Vol. 3 (2), 277-294.
14. Letica, G. C. (1997). *Prijepor o pobačaju: (ne) mogućnost dijaloga pokreta Za izbor i Za život*. Stomatološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Vol. XXVIII (1-2), 1-18.
15. Luker, K. (1984). *Abortion and the Politics of Motherhood*. Los Angeles: University of California Press.

16. Macnamara, J. R. (2008). *Media Content Analysis. The Importance of Qualitative Analysis & Best Practice Methodology*. Media Monitors, Carma Asia.
17. Malović, S., Ricchiardi, S., Vilović, G. (1998). *Etika Novinarstva*. Zagreb: Izvori.
18. Mateus, S. (2018). *New Media, New Deontology: Ethical constraints of online journalism*. Lisabon: Universidade de Madeira.
19. Matulić, T. (2001.) *Ljudski život u eri biomedicinskih i bioetičkih izazova*. Zagreb: Bogoslovska smotra, 71 (4), 553-578.
20. Matulić, M. (2005). *Kritička procjena jednog viđenja eugeničkog nasljeđa u biotehnološkoj dobi*. Filozofska istraživanja, Vol. 25 (3), 671-693.
21. Nowicki, W. (2004). *Poland – The Struggle for Abortion Rights in Poland*. SexPolitics: Reports from the Front Lines, 167-196.
22. Puljić, A., Vuletić, S. (2019). *Dostojanstvo osobe u kontekstu kršćanske antropologije*. Služba Božja, 3 (19), 292-311.
23. Radan, M. (2016). *Čovjek u razvojnog stadiju zametka*. Obnovljeni život, 71 (4), 489-499.
24. Sadler, T. W. (2000). *Langman's Medical Embryology: Eight Edition*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
25. Simpson, P. (1996). *The Troubled Reign of Lech Walesa in Poland*. Presidential Studies Quarterly, 26 (2), 317-336.
26. Singer, P. (2003). *Praktična etika: Drugo izdanje*. Cambridge: Cambridge University Press.
27. Stepan, N. L. (1991). *The Hour of Eugenics. Race, Gender and Nation in Latin America*. Ithaca: Cornell University.
28. Šehić, D. (2020). *Teološko-Bioetičko Vrednovanje Ustavnosudskih Odluka o Pobačaju*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.
29. Volarić-Mršić, A. (2001). *Status ljudskog embrija*. Zagreb: Centar za bioetiku.
30. Zaorska, M., Zaorski, A., (2019). *Issues related to the statutory ban on eugenic abortion in Poland (in the opinion of representatives of the community of people with disabilities)*. Interdisciplinary Contexts of Special Pedagogy, No. 26/2019., 389-403.

Internetski izvori

<https://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1560430/Downs-syndrome-test-risk-to-healthy-babies.html> (14. 6. 2021)

<https://ika.hkm.hr/novosti/simpozij-status-ljudskog-embrija/> (14. 6. 2021)

https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf (14. 6. 2021)

[https://www.zakon.hr/z/364/\(Europska\)-Konvencija-za-zaštitu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda](https://www.zakon.hr/z/364/(Europska)-Konvencija-za-zaštitu-ljudskih-prava-i-temeljnih-sloboda) (14. 6. 2021)

https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/src1.pdf (14. 6. 2021)

http://www.krila.hr/UserDocsImages/Konvencija_UN.pdf (14. 6. 2021)

<https://www.cidh.oas.org/basicos/english/basic3.american%20convention.htm> (14. 6. 2021)

<http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-prirucnik/neurologija/diskinezije-i-bolesti-malozmozga/huntingtonova-bolest> (14. 6. 2021)

<http://www.msd-prirucnici.placebo.hr/msd-za-pacijente/osnove> (14. 6. 2021)

https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/preuzimanje/dokumenti/un/kon_o_ukl_diskr_zena.pdf (14. 6. 2021)

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj_nsy2uuzwAhUPzaQKHdOmAmoQFjABegQIBBAD&url=http%3A%2F%2Fhudoc.echr.coe.int%2Fwebsites%2Fcontent%2Fpdf%2F0011759&usg=AOvVaw2VE_FrBB6KmVK5nfV9ReSZ (14. 6. 2021)

https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19741118_declaration-abortion_en.html (14. 6. 2021)

Dodaci

Popis grafikona:

Grafikon 1: *Broj novinarskih priloga - Index.hr, Narod.hr, 24sata.hr, Dnevnik.hr*

Grafikon 2: *Vrijeme objavljivanja novinarskih priloga*

Grafikon 3.: *Duljina novinarskih priloga*

Grafikon 4.: *Vrste novinarskih priloga*

Grafikon 5.: *Broj fotografija/vizualnih sadržaja*

Grafikon 6.: *Sadržaj fotografija/ilustracija*

Grafikon 7.: *Funkcija naslova*

Grafikon 8.: *Ton novinarskog priloga*

Grafikon 9.: *Teritorijalna orijentacija*

Grafikon 10.: *Teme novinarskih priloga*

Grafikon 11.: *Jasna izraženost važnosti odluke poljskog Ustavnog suda*

Grafikon 12., (13): *Analiza predmeta prije donošenja odluke*

Grafikon 14.: *Dubina obrade teme*

Grafikon 15., (16): *Dubina obrade teme po mediju*

Grafikon 17.: *Izraženost kritičkog odnosa*

Grafikon 18. (19, 20): *Izraženost kritičkog odnosa po mediju*

Grafikon 21. (22): *Broj novinarskih priloga o stavovima pro choice i pro life inicijativa*

Grafikon 23. *Broj izvora informacija u novinarskom prilogu*

Grafikon 24.: *Vrsta izvora informacija u novinarskom prilogu*

Grafikon 25.: *Autor teksta*

Grafikon 26.: *Broj objavljenih novinarskih priloga sa znanstvenom literaturom*

Grafikon 27.: *Tema znanstvene literature*

Analitička matrica

1. Naziv portala
2. Ukupan broj novinarskih priloga o odluci poljskog Ustavnog suda
3. Naslov novinarskog priloga
4. Vrijeme objavljivanja novinarskog priloga:
 - a) prije donošenja odluke
 - b) na dan donošenja odluke
 - c) nakon donošenja odluke
5. Duljina novinarskog priloga:
 - a) do $\frac{1}{4}$ kartice teksta
 - b) od $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ kartice teksta
 - c) od $\frac{1}{2}$ do 1 kartice teksta
 - d) više od 1 kartice teksta
6. Novinarska vrsta priloga:
 - a) vijest
 - b) izvještaj
 - c) intervju
 - d) stručni osvrt
 - e) kolumna
 - f) nešto drugo
7. Broj fotografija/vizualnih sadržaja:
 - a) jedna fotografija/vizualni sadržaj
 - b) dvije fotografije/dva vizualna sadržaja
 - c) više fotografija/vizualnih sadržaja
8. Sadržaj fotografija/vizualnih sadržaja:
 - a) portreti aktera
 - b) video materijali
 - c) dokumenti (znanstvena literatura)

d) grafički prikazi podataka o eugeničkim pobačajima

9. Funkcija naslova:

- a) informacija
- b) kritika
- c) senzacija
- d) ukazivanje na problem
- e) nešto drugo

10. Ton teksta u novinarskom prilogu:

- a) pozitivan
- b) negativan
- c) neutralan

11. Teritorijalna orijentacija novinarskog priloga

- a) Poljska
- b) Europska unija
- c) Svijet
- d) Hrvatska

12. Teme novinarskih priloga:

- a) prenošenje odluke poljskog Ustavnog suda
- b) argumenti pro life pripadnika
- c) argumenti pro choice pripadnika
- d) pobačaj kao bioetičko/religijsko pitanje
- e) stavovi/prosvjedi građanskih inicijativa
- f) političke rasprave i odluke
- g) pravo žena na pobačaj
- h) zakonski okviri Poljske
- i) zakonski okviri Europske unije
- j) akteri u procesu donošenja odluke

13. Jasna izraženost važnosti odluke poljskog Ustavnog suda:

- a) da
- b) ne

14. Broj objavljenih novinarskih priloga sa znanstvenom literaturom ili s poveznicom na znanstvenu literaturu:

- a) Literatura iz medicine
- b) Literatura iz političkih znanosti
- c) Literatura iz filozofije

15. Način analize predmeta prije donošenja odluke poljskog Ustavnog suda

- a) potpuna analiza
- b) djelomična analiza
- c) bez analize

16. Dubina obrade teme:

- a) dubinski obrađena tema
- b) površno obrađena teme

17. Dubina obrade teme pojedinačnog portala

18. Izraženost kritičkog odnosa:

- a) jasno formulirani kritički odnos
- b) površni kritički odnos
- c) nekritički odnos

19. Izraženost kritičkog odnosa po mediju

20. Broj novinarskih priloga o stavovima *pro choice* i *pro life* inicijativa

21. Broj izvora informacija u novinarskom prilogu:

- a) jedan izvor
- b) dva izvora
- c) tri ili više izvora

22. Vrsta izvora informacije u novinarskom prilogu:

- a) novinar
- b) znanstveni rad
- c) znanstvenik
- d) stručnjak

- e) drugi mediji
- f) aktivisti/građanske inicijative
- g) političari

23. Autor teksta:

- a) preuzeti sadržaj/agencijski sadržaj
- b) redakcija
- c) novinar

Tablica: zbirni rezultati

1. Broj novinarskih priloga o odluci Poljskog Ustavnog suda	Ukupno = 63	100%
Dnevnik.hr	6	9
Index.hr	23	36
24sata	18	28
Narod.hr	1	27
2. Vrijeme objavljivanja novinarskih priloga	Ukupno = 63	100%
Prije donošenja zakona	3	5
Na dan donošenja zakona	3	5
Nakon donošenja zakona	57	90
3. Duljina novinarskih priloga:	Ukupno = 63	100%
Do ¼	0	0
Od ¼ do ½	1	2
Od ½ do 1 kartice	18	28
Više od 1 kartice	44	70
4. Vrste novinarskih priloga	Ukupno = 63	100%
Vijest	52	82
Izveštaj	1	2
Reportaža	3	5
Intervju	4	6
Osvrt	2	3
Kolumna	1	2
5. Broj fotografija/vizualnih sadržaja	Ukupno = 63	100%
Bez fotografije/vizualnog sadržaja	0	0
Jedna fotografija/vizualni sadržaj	37	59
Dvije ili više fotografija/vizualnih sadržaj	26	41
6. Sadržaj fotografija/vizualnih sadržaja	Ukupno = 63	100%
Portreti aktera	128	79
Video materijali	25	16
Dokumenti	0	0
Grafikoni	0	0
Nešto drugo	8	5
7. Funkcija naslova	Ukupno = 63	100%
Informacija	34	54
Senzacija	15	24
Kritika	7	11
Ukazivanje na problem	7	11
8. Ton novinarskog priloga	Ukupno = 63	100%
Neutralan	52	83
Negativan	7	11
Pozitivan	4	6
9. Teritorijalna orijentacija	Ukupno = 63	100%
Poljska	54	86
Europska unija	4	6
Svijet	1	2
Hrvatska	4	6

10. Teme novinarskih priloga	Ukupno po mediju	100%
Prenošenje odluke Ustavnog suda	44	18
Pro <i>choice</i> stavovi	8	3
Pro <i>life</i> stavovi	7	3
Akteri u procesu donošenja Zakona	28	12
Zakonski okviri Poljske	25	11
Zakonski okviri EU	14	6
Pobačaj i pravo/zdravlje žena	25	11
Političke rasprave i odluke	31	13
Stavovi i/ili prosvjedi građanskih inicijativa	44	18
Pobačaj kao bioetičko, religijsko pitanje	12	5
11. Jasna izraženost važnosti odluke poljskog Ustavnog suda	Ukupno po mediju	100%
Dnevnik.hr	2	8
Index.hr	7	29
24sata	6	25
Narod.hr	9	38
12. Potpuna analiza predmeta prije donošenja zakona	Ukupno po mediju	100%
Dnevnik.hr	0	0
Index.hr	0	0
24sata.hr	0	0
Narod.hr	0	0
13. Djelomična analiza predmeta prije donošenja zakona	Ukupno po mediju	100%
Dnevnik.hr	0	0
Index.hr	1	33
24sata.hr	1	33
Narod.hr	1	34
14. Dubina obrade teme	Ukupno = 63	100%
Dubinski obrađena	19	30
Površno obrađena	44	70
15. Dubinska obrada teme po mediju	Ukupno po mediju	100%
Dnevnik.hr	0	0
Index.hr	6	31
24sata	6	32
Narod.hr	7	37
16. Površna obrada teme po mediju	Ukupno po mediju	100%
Dnevnik.hr	6	14
Index.hr	17	39
24sata.hr	12	27
Narod.hr	9	20

17. Izraženost kritičkog odnosa	Ukupno = 63	100%
Jasno formulirani kritički odnos	8	13
Površni kritički odnos	11	17
Nekritički odnos	44	70
18. Jasno izraženi kritički odnos po mediju	Ukupno po mediju	100%
Dnevnik.hr	0	0
Index.hr	1	12
24sata	2	25
Narod.hr	5	63
19 Površni kritički odnos po mediju	Ukupno po mediju	100%
Dnevnik.hr	3	7
Index.hr	19	43
24sata.hr	14	32
Narod.hr	8	18
20. Nekritički odnos po mediju	Ukupno po mediju	100%
Dnevnik.hr	3	28
Index.hr	3	27
24sata.hr	2	18
Narod.hr	3	27
21. Broj novinarskih priloga o stavovima pro <i>choice</i> inicijativa	Ukupno po mediju	100%
Dnevnik.hr	4	10
Index.hr	14	36
24sata	15	39
Narod.hr	6	15
22. Broj novinarskih priloga o stavovima pro <i>life</i> inicijativa	Ukupno po mediju	100%
Dnevnik.hr	0	0
Index.hr	2	15
24sata	2	16
Narod.hr	9	69
23. Broj izvora informacija u novinarskom prilogu	Ukupno = 63	100%
Jedan izvor	18	29
Dva izvora	29	46
Tri ili više izvora	16	25
24. Vrsta izvora informacija u novinarskom prilogu	Ukupno = 63	100%
Novinar	47	37
Stručnjak	2	2
Znanstvenik	1	1
Političar	33	26
Građanske inicijative	29	23
Drugi mediji	10	8
Znanstveni rad	0	0
Drugo	4	3

25 Autor teksta	Ukupno = 63	100%
Novinar	23	36
Redakcija	8	13
Agencijski sadržaj	32	51
26. Broj objavljenih novinarskih priloga sa znanstvenom literaturom	Ukupno po mediju	100%
Dnevnik.hr	0	0
Index.hr	0	0
24sata.hr	0	0
Narod.hr	0	0
27. Tema znanstvene literature	Ukupno = 63	100%
Literatura iz medicine	0	0
Literatura iz političkih znanosti	0	0
Literatura iz filozofije	0	0